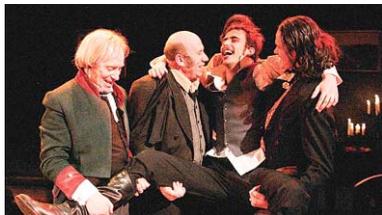

АКУРАТ У МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ ТЭАТРА...

С. 2, 5

Гэтае прафесійнае свята, што адзначаецца ва ўсім свеце, па даўняй традыцыі ў нашай краіне супадае з Міжнародным маладзёжным тэатральным форумам "M.@rt.кантакт". Гэты год не стаў выключэннем. І яраз учора Магілёў развітваўся з фестывалем-2015, зрабіўшы "прыкідку" на форум-2016.

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Тэндэнцыі

Усё, як быццам, проста. Каб стаць патрыётам, трэба любіць Беларусь. І тут, падаецца, не ідзе гаворка пра пачуццё з першага погляду. Яно, гэтае пачуццё, выхоўваецца ў сям'і, а замацоўваецца пад уплывам мастацкага вобраза, слова, гука... І чым больш яны шчырыя і выразныя, тым мацнейшая любоў. Прыкладна пра гэта ішла гаворка на пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры, што прайшло 26 сакавіка ў Беларускай дзяржаўнай гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Абмяркоўвалася і аналізавалася дзейнасць арганізацый культуры па святкаванні 70-й гадавіны Перамогі саўвядомасці народа ў Вялікай Айчыннай вайне і выхаванні патрыятычнай самасвядомасці грамадзян. Лепшага месца для такога пасяджэння і не знайці.

Яўген РАГІН

Спачатку — дзве моцныя, як падалося, цытаты, што прагучалі пад час мерапрыемства. Прарэктар БДУКіМ Людміла Манаква зазначыла, што маргінала можна лёгка купіць, свядома выхаванага патрыёта — ніколі... А намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі згадаў пра апошнія сацыялагічныя даследаванні: на пытанне "Калі зарадзілася

Любоў (не) з першага погляду, або Як стаць патрыётам?

З пасяджэння калегіі Міністэрства культуры

наша дзяржава?" якімі толькі не былі адказы: "У часіны ВКЛ... БНР... БССР..." Вывад — на паверхні: час зрабіць ідэалагічныя захады больш эфектыўнымі. І галоўная мэта тут — кансалідацыя грамадства. Таму роля Міністэрства культуры ў вырашэнні азначаных праблем — адна з вядучых. Музыкальныя творы, мастацкія фільмы, спектаклі і мастакоўскія палотны, аб'яднанія, да прыкладу, тэматыкай Вялікай Перамогі, і ствараюць магутнае пазітыўнае поле, на якім прарастае патрыятычная самасвядомасць. І падстава тут не інфармацыйная, а самая што ні ёсць эмацыйная...

Але вярнуся да дакладнай храналогіі падзей. Шмат зроблена па патрыятычным выхаванні, але шмат яшчэ варта зрабіць. Праблемы галіны вызначыла першы намеснік міністра культуры Ірына Дрыга. Вось якраз новых спектакляў і кінастужак — мала. Прычына — у дэфіцыце твораў менавіта беларускай драматургіі, у хранічнай нястачы сапраўды арыгінальных кінасцэнарыяў. Станоўчым выключэннем з'яўляецца хіба што Драматэатр Беларускай Арміі. Прэм'еры тут — рэгулярныя. І не толькі пра ваеннае ліхалецце, але і пра клопат сучаснай арміі.

Тыя ж праблемы тычацца вакальных твораў і музыка-сцэнічных. А што замянае перыядычна абнаўляецца рэпертуар? Прынамсі, рух наперад — абавязковая ўласцівасць любога творцы. Дык хіба на сапраўдных творцаў дэфіцыт?!

Па меркаванні Ірыны Дрыга, Інстытут культуры Беларусі павінен актывізаваць дзейнасць па падрыхтоўцы метадычна-сцэнарных зборнікаў, скіраваных на патрыятычнае выхаванне падрастаючага пакалення.

Начальнік упраўлення па ўзроставым выхаванні абаронцаў Айчыны і ахвяр войнаў Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь Сяргей Варановіч казаў пра тое, што большасць вайсковых пахаванняў уключаны ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей краіны. Не спыняюцца пошукі імёнаў загінулых воінаў, але яшчэ застаецца шмат невядомых салдат. І гэтая даследчая праца па ўзроставым выхаванні ахвяр Вялікай Айчыннай — дзейная школа па выхаванні патрыятычных пачуццяў.

Дырэктар Магілёўскай абласной філармоніі Дзяніс Шаблінскі распавёў аб практыцы супрацоўніцтва з раёнамі. Дарэчы, у плане актыўных выступленняў на сельскіх філарма-

нічных пляцоўках, лічу гэту філармонію адной з мабільных на Беларусі. Шчыльныя кантакты з раёнамі падтрымлівае і Мемарыяльны комплекс "Брэсцкая крэпасць — герой", пра што паведаміў яго дырэктар Рыгор Бысюк. Першы намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Алена Далгаполава спынілася на ролі кнігі і бібліятэкара ў патрыятычным выхаванні маладых. Беларускія літаратурныя творы, згадала яна, загучалі цяпер нават у грамадскім транспарце. (Пра радыёную дэкламацыю вершаў Уладзіміра Караткевіча ў тралейбусах Оршы "К" нядаўна пісала.)

Вельмі эмацыйным, але слухным і канкрэтным было выступленне дырэктара Гомельскага раёна Аляксандра Лаўрыненкі. Ён перажываў, што няма беларускай прэм'еры мастацкага фільма на тэму Вялікай Айчыннай. А расіяне такіх стужак аж чатыры падрыхтавалі: "Бітва за Севастопаль", "Снайпер-3", "Дарога на Берлін" і рэмэйк "А досвітку тут ціхія...". Між тым, паказ аналагічнага беларускага кіно, па меркаванні кіраўніка кінапракатнай установы, сам па сабе з'явіўся б эфектыўным сродкам выхавання патрыятызму. Але такі дзейсны рэзерв застаўся ня-

выкарыстаным. А вось выснова "Калі фільм беларускі — значыць, нецікавы" не мае, як перакананы Аляксандр Лаўрыненка, ніякіх доказных падстаў. Да прыкладу, на Лоеўшчыне здымаўся 11-ы фільм цыкла "Дзяржаўная граніца", і ягоная прэм'ера ў Лоеве сабрала аншлаг. Канешне, з'ява такая — характэрная для месца, дзе здымаўся фільм. У іншых сітуацыях без сістэмнай рэкламы не абысціся. А яшчэ — здымаць і здымаць трэба новае.

Першы сакратар ЦК БРСМ Андрэй Белякоў распавёў пра крэатыўныя маладзёжныя праекты. Дарэчы, вынікам аднаго з іх — "Кветкі Вялікай Перамогі" — стала стварэнне святочнай бутаньеркі: яблыневай кветкі на зялёна-чырвонай стужцы. Гэтыя сімвалы веснавога адраджэння і Вялікай Перамогі атрымаў перад экскурсіяй па Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны кожны ўдзельнік пасяджэння калегіі.

Як зазначыў намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі, працаваць ёсць над чым. І патрэба ў патрыятычным выхаванні грамадства не сыдзе з парадку дня пасля святкавання 70-годдзя Вялікай Перамогі. Выхаванне любові да Айчыны, як задача далікатная і карпатлівая, застаецца доўгатэрміновай і надзвычайнай важнай, бо ў немалой ступені гарантуе нацыянальную бяспеку нашай Беларусі.

Віншаванне

Шаноўныя артысты, рэжысёры, сцэнографы, тэатральныя дзеячы і работнікі тэатраў, усе, каму з'яўляецца родным і блізім тэатральнае мастацтва!

Вясна ў сферы культуры здаўна асацыюецца з Міжнародным днём тэатра, які ва ўсім свеце адзначаецца 27 сакавіка. Дванаццаць гадоў таму да гэтага свята далучылася яшчэ адно — Міжнародны дзень тэатра лялек, што прыпадае на 21 сакавіка. Атрымліваецца цэлы тэатральны тыдзень, які сімвалізуе мадэль сусвету: ад лялек — да чалавека. І як найлепш тое адлюстроўвае крылаты выраз: *“увесь свет — тэатр”*. Гэтыя словы старажытнарымскага пісьменніка Гая Пятронія, што ўпрыгожвалі фасад шэкспіраўскага тэатра “Глобус”, увайшлі ў адну з яго п'ес, але “падпісацца” пад імі можа літаральна кожны. Справа зусім не ў масках, хаваць твар пад якімі даводзілася ўсім нам хаця б раз у жыцці, а ва ўсеагульнай тэатралізацыі розных відаў мастацтва.

У святочныя дні нас чакаюць шматлікія прэм'еры, вясёлыя “капуснікі”, багатая фестывальная праграма. Няхай на іх не змаўкаюць апладысменты, свецяцца ўсмешкі, слёзы сапраўднага шчасця і ачышчэння душы! Ад усяго сэрца зычу дзеячам тэатра здароўя, дабрабыту, новых нястрымных фантазій, таленавітых пастановак і прызнання грамадскасці! **Ваша мастацтва — гэта наша жыццё.**

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс СВЯТЛОЎ

ФОТОФАКТ

Да Міжнароднага дня тэатра Беларускі саюз тэатральных дзеячаў традыцыйна ўручыў прызы. Так, “Хрустальную Паўлінку” за адданасць тэатру атрымаў саліст оперы Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, народны артыст Беларусі Уладзімір Пятроў, а лепшым дэбютам 2014-га названа работа саліста балета таго ж калектыву Канстанціна Гяроніка. За адданасць лялечнай сцэне ўзнагароджана “Хрустальным анёлкам” артыстка Гродзенскага абласнога тэатра лялек Святлана Бароўская. “Хрустальная зорка” за ўнёсак у тэатральнае мастацтва краіны — у Жанеты Зарэмба з Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя В.Дуніна-Марцінкевіча. Прыз “Натхненне” атрымала асістэнт рэжысёра Коласаўскага тэатра Святлана Дашкевіч. / **Фота Аліны САЎЧАНКА**

А калі — Год культуры...

На выніковай калегіі Міністэрства культуры краіны агучана ідэя абвешчэння 2016-га годам культуры. Мы вырашылі ўнесці ў скарбонку прапаноў да гэтай ініцыятывы і свае развагі, якія друкуем цягам некалькіх нумароў. Запрашаем падзяліцца меркаваннямі і чытачоў!

Шукаем скарбы разам!

У Год культуры так і хочацца “замовіць” штосьці незвычайнае, самае-самае. Да прыкладу, нейкі суперкруты конкурс ці фестываль, складзены адно з шэдэўраў сусветнага маштабу. Але каб Гранпры і большасць іншых прызоў справядліва (менавіта справядліва, а не з-за “ветлівасці” міжнароднага журы) атрымалі беларусы.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Што ж, марыць ніхто не забараняе. Але як тыя мроі ўвасобіць? Ці хаця б наблізіць іх увасабленне? Спусціўшыся з нябёсаў на зямлю, прызнаем відавочнае: пачынаць трэба не з завоблачных “пражэктаў”, а з... сябе самога. З пракладання сваёй уласнай сцяжынікі да культурных вяршынь ці хаця б усяго таго, што завецца культурай у самым шырокім сэнсе слова. А яшчэ — з асэнсавання ўсяго, што зроблена папярэднікамі. Бо мы далёка не першыя, хто пра ўсё гэта дбае!

Перайшоўшы ад філасофствавання да практыкі, я аб'явіла б усеагульную акцыю пад “кодавай” назвай “Скарбы культуры маёй кра-

Дэталёвы разгляд

іны”. У яе межах можа быць безліч самых разнастайных праектаў! Да прыкладу, школьныя сачыненні на заўважэнне тэму — пра тую “маленькую” культурную спадчыну, што ёсць у кожным горадзе, мястэчку, вёсачцы і нават сям'і. Гэта можа быць нейкі мясцовы талент — мінулага ці сучаснага, нават проста вышыванка, зробленая прабабуляй. Усё што заўгодна! Але абавязкова штосьці “блізкае і роднае”, а не “далёкае” і таму халоднае. Гэта і складае агульны духоўны здабытак усёй краіны.

Асэнсаванне таго, што ўнёсак у культуру робіць кожны з нас, а не толькі сусветна вядомыя творцы, з цягам часу прывядзе і да іншага, больш клапатлівага стаўлення да яе. Ад разумення простых чалавечых ісцін (не лугаць семкі на падлогу, не рабіць з прыроды сметнік) — да патрэбы спасцігнуць штосьці новае, дакранушыся ўсёй душой, не толькі “целам” (маўляў, Вася тут таксама быў), да музыкі, тэатра, жывапісу, помнікаў архітэктуры, да літаратуры і паззіі. Бо справа ж не адно ў тым, што культура пачынаецца з нас саміх! Справа і ў тым, што кожны з нас як асоба, а не як нейкая “фізіялагічная істота”, пачынаецца з... культуры.

К

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТВДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛІЯ ДАСУГА (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)
Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар**: Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў**: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАПІН, Ілья СВІРЫН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Аліна САЎЧАНКА; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Інга ЗЕЛЫБС.

Сайт: www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА” 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. “Культура”, 2015. Наклад 5 818. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 27.03.2015 у 18.00. Замова 1100. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Зразумейце вы ўрэшце...

Прачытала артыкул “Навошта, кажаце, яны патрэбны?” (“К” №№ 9 — 10) і нават мову адняло хвілін на пятнаццаць. Годныя адказы калег, але каму? Ці задумаюцца хоць на хвіліну пад тымі адказамі аўтары “экслюзіўных каментараў”? Пасля доўгіх разваг прыйшла да высновы, што нават калі і задумаюцца, то ўсё роўна не “дадумаюцца”. Мне ж таксама захацелася паразважаць на зладзённю, як аказалася, тэму, адштурхоўваючыся ад канкрэтных цытат невядомых апанентаў.

“Мылі б падлогу — атрымлівалі б у два разы больш”

Калі бібліятэкар з вышэйшай адукацыяй, які здольны грамацтва кіраваць інфармацыйнымі масівамі, навучыць карыстацца імі іншых, пойдзе ў прыбіральшыцы, то, выбачайце, гэта будзе абразай усёй краіны. Хто ж ста-

не фарміраваць інтэлектуальны капітал нацыі?

А калі вы, шаноўныя, думаеце, што ў бібліятэцы працаваць могуць “жук ды жаба”, дык трэба аргументаваць! Упэўнена, аўтар згаданага “каментара” паміляў азначэнні з табліцамі УДК і ББК схопіцца за галаву, а калі яму даць заданне прысвоіць індэкс альбо зрабіць бібліяграфічнае апісанне дакумента, то шукаць яго будзем “днём з агнём”.

“З развіццём Інтэрнэту бібліятэкі асабліва і не патрэбны”

З развіццём Інтэрнэту толькі бібліятэкі выратуюць чалавецтва! Інтэрнэт — геніяльнае вынаходніцтва, ён з'яўляецца незмяняльнай транспартнай магістраллю, але трэба памятаць, што ён таксама з'яўляецца прычынай тэхнакратызацыі і “гуглізацыі” мыслення. Трэба вучыцца фільтраваць рэсурсы і давяраць толькі правераемым крыніцам. Дарэчы, бібліятэкі ў Сеціве добра асвойваюцца: буйныя — хутчэй, але і невялікія таксама робяць дзейныя крокі.

99% інтэрнэт-кантэнту набыта на капірайтарскіх біржах, і прадаюць яго там не толькі “жук ды жаба”.

Усім вядома, каб на біржы ўладкавацца і зарабіць грошы, трэба прайсці рэгістрацыю, займець электронны кашалёк, нядэрэна пісаць (альбо перарабляць чужое “мыла”), а самае галоўнае, “падагнаць” у праграме антыплагіату ўнікальнасць тэксту да 95%. Вось тут, сапраўды, кожны “дасць жару” пры невялікіх намаганнях і па медыцыне, і па псіхалогіі і г. д. Калі сёння непатрэбна бібліятэка з кнігамі і іншымі інфармацыйнымі рэсурсамі, дык заўтра вам стане непатрэбным доктар, бо ёсць знахаркі ды матэрыялы з Сеціва, напісаныя ліфцёрам альбо токарар. Не спатрэбіцца і настаўнік!.. Дый навошта ў грамадстве спецыялісты розных галін дзейнасці, калі ўсё можна знайсці ў Сеціве? А на “сеціўнага майстра” не трэба вучыцца ў ВНУ, пісаць дыплом, абараняць дысертацыю: туды ўсіх бяруць, там безбар'ерны асяродак для ўсіх “гора-вучоных”...

Зразумейце вы ўрэшце: бібліятэка — скарбніца інтэлек-

“Навошта, кажаце, яны патрэбны?”

У дзяцінстве я марыў стаць бібліятэкарам. Мне здавалася, што лепшай прафесіі ў свеце няма: увесь рабочы дзень у засяроджанай цішыні чытальнай залы з вобразамі, якія з кніжных старонак паўстаюць так заманліва і прыгожа...

Ад полацкай ускраіны да дзіцячай бібліятэкі ў так званым Доміку Пятра Першага, шлях не такі і блізкі: калі пехатой, дык з паўгадзіны трэба было тэпаць. Чытаць мяне бацька навучыў, яшчэ калі мне было пяць гадоў, а праз год я ўрэшце наважыўся ісці запісвацца ў бібліятэку. Для смеласці запрасіў сваіх дружкаў-суседзяў Васіля і Мішку, якія чытаць пакуль яшчэ не ўмелі, але ісці са мной не адмовіліся, бо я ім абяцаў, што буду чытаць для іх услых.

Цяпер зрабілася нейкай своеасаблівай модай казаць, што ў бібліятэках няма патрэбы, што і кнігі можна чытаць з Інтэрнэту, што нават кішэнны планшэт можа захаваць у сваіх сховах літаратуры больш, чым фонд сярэдняй бібліятэкі. Я і сам часам карыстаюся інтэрнэт-бібліятэкай, калі трэба хутка адшукаць якую-небудзь цытату, а ў чытальную залу бегчы па яе часу бракуе. Але цяжка ўяўляю асалоду, роўную таму, калі разгонеш кнігу, удыхнеш водар друкаваных літар, калі пагарташ старонкі з выдатнымі ілюстрацыямі. Гэта як замест натуральнага і свежага ўжываць штучнае, хоць і прыгожае на выгляд. А хто замяніць

Дубль тры

лі яе спагаду і падтрымку! А калектывы сталічных бібліятэк імя Францішка Багушэвіча, імя Янкі Купалы, бібліятэкі № 7 у Серабранцы, бібліятэкі БДУ... Я не стану пералічваць далей, бо баюся, гэта зойме шмат месца. Скажу сваю думку, што нашы айчыныя бібліятэкары даказалі: для іх беларуская літаратура — па-ранейшаму любімая і патрэбная, і пісьменнік — жаданы, дарагі госць. Безумоўна, час патрабуе ад людзей гэтай прафесіі пошуку нейкіх новых падыходаў, форм працы, сумашчэння дасягненняў ІТ-сферы і традыцыйных мерапрыемстваў.

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ, паэт, дырэктар Дырэкцыі замежнага вясчання Беларускага радыё

Т Э К С Т

Калі выстойваюць лясы?

Пра той першы паход я ўжо напісаў аднойчы ў апавяданні. Дадам толькі, што давялося даказваць сваё ўменне чытаць. І пасля пэўных ваганняў двух цётчак-бібліятэкараў я, дашкольнік, стаў паўнапраўным чытачом полацкай гарадской дзіцячай бібліятэкі імя Льва Талстога. І хоць разумеў, сталячы, што праца бібліятэкара не такая ўжо салодкая, цішыню чытальнай залы, шоргат кніжных старонак любіў не менш, а нават больш, чым у дзяцінстве. І пасля рабочай змены на заводзе шкловакна, дзе я працаваў, не паступіўшы ў ВНУ з першага разу, не было лепшага адхлання, як пасядзець у чытальнай зале ўжо дарослай гарадской бібліятэкі, гартаючы свежыя часопісы. Менавіта ў гэтай чытальнай зале я ўпершыню прачытаў часопісны варыянт Караткевічавай “Чазеніі”. І не выйшаў з бібліятэкі, пакуль не дачытаў да канца.

■ Цяпер зрабілася нейкай своеасаблівай модай казаць, што ў бібліятэках няма патрэбы, што і кнігі можна чытаць з Інтэрнэту, што нават кішэнны планшэт можа захаваць у сваіх сховах літаратуры больш, чым фонд сярэдняй бібліятэкі.

гэтага вернага сябра і прапагандыста кнігі — бібліятэкара? Я не буду вяртацца да інтэрнэт-дыскусій і зняваг там на адрас людзей цудоўнай прафесіі. Узгадваю хіба такіх верных і адданных сяброў нашай літаратуры, як Людміла Несцяровіч. Колькі з ёй было паходаў і паездкаў да чытачоў, колькі нашых пісьменнікаў аду-

Галоўнае, каб іх прыклад адданасці кнізе, любові да літаратуры натхняў маладыя чытачоў.

Мы ўсе звынаваціліся перад людзьмі гэтай прафесіі, якія зусім нячаста з'яўляюцца на тэлевізійных экранях, пра іх тыя ж журналісты і пісьменнікі таксама даволі рэдка згадваюць на старонках сваіх твораў. Ды і... Усе мы ведаем іх матэрыяльнае становішча, іх умовы працы... Але я хачу згадаць, што менавіта дзякуючы бібліятэкарам сусветная культура захавала столькі каштоўнага і неацэннага, што іх высакароднае асветніцтва цанілі і ўслаўлялі ва ўсе стагоддзі... І калі падрасце мой маленькі ўнук (так мне марыцца) я, як некалі і яго бацьку, прывяду ў светлы і чысты храм кнігі — у бібліятэку, бо, як сказаў некалі наш цудоўны паэт Алесь Разанаў, “калі выстойваюць падлескі, тады выстойваюць лясы...”

туальнай памяці чалавецтва, і патрэбна будзе ў грамадстве заўсёды. Так, зараз ідзе актыўная рэарганізацыя бібліятэчнай дзейнасці. Нават калі ўявіць, што бібліятэкі стануць цалкам тэхнагеннымі і ўсё можна будзе атрымаць праз Інтэрнэт, то бібліятэкараў спатрэбіцца яшчэ больш, бо значна павялічыцца спектр апрацоўкі інфармацыйных масіваў. І такому спецыялісту трэба будзе плаціць больш, чым тром прыбіральшчыцам! У Сеціве даступны міжнародныя базы даных у поўным аб'ёме пасля таго, як вы за іх заплацілі. Гэта зручна тым, у каго ёсць грошы. Большай частцы грамад-

знойдзеце. А яшчэ існуе "Закон аб аўтарскім праве і сумежных правах", у адпаведнасці з якім без згоды аўтара кніжку нельга рабіць электроннай і даступнай для ўсіх. У бясплатнай электроннай кніжцы да чытача — доўгі шлях, і найбліжэйшы — праз бібліятэку. Брава электроннай кнізе! Але не спяшайцеся традыцыйную адмаўляць, каб не давалося праз пару стагоддзяў чакаць "новых першадрукароў".

"На жаль, у бібліятэках будучыні, а прыбіральшчыцы будуць патрэбны заўсёды"

Такой бязглуздзіцы яшчэ не сустракала. Хацелася б пабачыць асобу, якая лічыць, што працу прыбіральшчыцы нельга замяніць тэхнікай. А вось бібліятэчныя працэсы без бібліятэкара... У такое не паверу.

"Прыбіральшчыцы — працуюць, а супрацоўнікі бібліятэк праседжваюць штаны"

Праца прыбіральшчыцы ўвасоблена ў руху. Вынікам "праседжвання штаноў" з'яўляюцца бібліяграфічныя паказальнікі, каталагізацыя і сістэматызацыя дакументаў і шмат іншых працэсаў, зразумелых прафесіяналаў і невядомых для шараговага карыстальніка. Дык што ж, па-вашаму, мае бясспрэчна больш істотны сацыяльна значны эфект?

З аднаго боку, на каменты не варта звяртаць увагі, а з іншага, такое стаўленне да бібліятэчнага калянасця насельніцтва, — сімптаматычнае. Гэта — паказчык зніжэння інтэлектуальнага ўзроўню, доказ абыякавасці да якасці нападнення інфармацыйных крыніц, неразуменне значэння кнігі як у жыцці асобнага чалавека, так і чалавецтва ў цэлым. Шкада...

"Праз смугу стагоддзяў" да нас прыйшла кніга — друкаваная. І наша задача стаяць на варце інтарэсаў Яе Вялікасці кнігі і пабудаваных ў яе гонар храмаў-бібліятэк...

Вольга ПАЛУНЧАНКА, бібліятэкар

Трэба вучыцца фільтраваць рэсурсы і давяраць толькі правераемым крыніцам. Дарэчы, бібліятэкі ў Сеціве добра асвойваюцца: буйныя хутчэй, але і невялікія таксама робяць дзейсныя крокі. 99% інтэрнэт-кантэнтну набыта на капірайтарскіх біржах, і прадаюць яго там не толькі "жук ды жаба".

ства падабаецца карыстацца гэтымі рэсурсамі бясплатна: у бібліятэцы — стацыянарна альбо ў віртуальнай чытальнай зале. За карыстальнікаў бібліятэк грошы плаціць дзяржава. Напрыклад, нашы вучоныя эканомяць сродкі, а ў кагосьці можа іх і не стае, каб выехаць за мяжу па дакумент. Якасны ж рэсурс у Сеціве ніхто дарма не дае: на вас зарабляюць грошы прадаўцы. А бібліятэка і бібліятэкары працуюць на вашу карысць бясплатна. І падобных аргументаў на карысць бібліятэк значна больш, чым негатыву.

"Калі ёсць электронныя кнігі, навошта ўвогуле патрэбны бібліятэкі?"

У бібліятэках таксама ёсць электронныя кнігі. А яшчэ шмат цікавых друкаваных кніжак, якія можна зрабіць электроннымі. Такіх вы ў Інтэрнэт-прасторы на небібліятэчным рэсурсе не

Фотасюжэт нумара

Да Дня беларускага пісьменства ў Шчучыне завершыцца рэстаўрацыя палаца Друцкіх-Любецкіх — двойніка палаца Малы Трыанон у французскім Версалі, помніка архітэктуры пераходнага ад барока да класіцызму перыяду. Рэстаўрацыя з-за недахопу фінансавання расцягнулася на дзесяць гадоў (найперш былі адрэстаўраваны фасады будынка, перакрыты дах). Цяпер жа тут штодзень працуюць да сямідзесяці рабочых-аддзелачнікаў Шчучынскай МПМК-167 і дзесяць рэстаўратараў ААТ "Белрэстаўрацыя".

Паралельна з тынкоўкай, шпатлёўкай, афарбоўкай залаў ідуць працы ў сутарэннях, рэстаўруюцца дзверы, будуюцца дванаццаць ганкаў. Рэстаўратары "чаруюць" над складанымі ляпнінай, сталевымі

"Маленькі Версаль" чакае верасня

карнізамі, разеткамі пад люстры. Здымаюць злёпкі, каб вырабіць сталевыя карнізы там, дзе іх практычна не засталася. А наперадзе — вялікае добраўпарадкаванне тэрыторыі плошчай каля 4000 квадратных метраў.

На завяршэнне работ па рэканструкцыі помніка архітэктуры XVIII стагоддзя з мясцовага бюджэту выдаткавана 13 мільярдаў рублёў, а неабходна, папярэдне, 22 мільярды. Паспяхова ўвесці аб'ект можна будзе пры ўмове своечасовага фінансавання падрадных работ.

Пакуль жа плануецца, што палац расчыніць свае дзверы ў Дзень беларускага пісьменства. А потым "Маленькі Версаль" стане пляцоўкай Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі, Раённага гістарычнага музея, а таксама канферэнц-залай для дзелавых і культурных імпрэз.

Нагадаю, што Палац Друцкіх-Любецкіх у Шчучыне быў узведзены ў 1900 годзе віленскім архітэктарам Тадэвушам Раствароўскім. Князь Ксаверый Друцкі-Любецкі быў накіраваны Расійскай імперыяй Паслом у Францыю, а вярнуўшыся, стварыў "маленькі Версаль" проста ў Шчучыне. Князі валодалі палацам да 1939 года. У савецкія часы там размяшчаўся Дом афіцэраў.

Ала БІБКАВА
Шчучын
Фота аўтара

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас kultura@tut.by!

ф о т а ф а к т

Калегія ў музеі

У чацвер у Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылося пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, прысвечанае пытанням святкавання 70-й гадавіны Вялікай Перамогі. Матэрыял па выніках пасяджэння чытайце на старонцы 1.

Фота Аліны САЎЧАНКА

Пад час экскурсіі для ўдзельнікаў пасяджэння.

Дзяжурны па нумары

Ці актуальна сучаснае?

Днямі ў сталічным Цэнтры сучасных мастацтваў адбыўся "круглы стол" па пытанні сучаснага беларускага выяўленчага мастацтва. На сумоўе былі запрошаны мастакі, якія, як лічыцца, гэтае мастацтва ствараюць, а таксама журналісты і мастацтвазнаўцы, якія гэты працэс, нібыта, асвятляюць і асэнсоўваюць. А падставай для размовы стала выстаўка Валерыя Песіна.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Мастак родам з Беларусі. У 1980 — 1990-х ён меў сваю дзялянку на полі мясцовага нонканфармізму і адначасова тусавуўся з "андэграўндам" Масквы і Санкт-Пецярбурга. Зараз ён у творчым сэнсе стала атабарыўся ў Маскве, але і ў мінскім ЦСМ Песін не чужы. Мне гэтая асоба імпануе сваёй упартасцю і ўчэпістасцю. Бо стаць запатрабаваным мастаком у Маскве, не маючы мастацкай адукацыі (Валерыя Песін — самавук) — трэба ўмець! Прынамсі, можна казаць, што мастак мае свой стыль і почырк. На маю думку, у біяграфіі Валерыя Песіна ёсць рысы, якія робяць яго характэрным прадстаўніком такой няўцяжнёнай і цяжка вытлумачальнай з'явы як "сучаснае актуальнае мастацтва".

Што да пасяджэння, дык, па-першае, і тое мастацтва, і гэты творца выйшлі з нонканфармізму, а прыйшлі на рынак. Па-другое, для такога мастацтва і гэтага мастака геаграфічная прывязка — чыннік неістотны. Па-трэцяе, і з'ява і канкрэтная творчасць у дадзеным кантэксце скіраваны не на шырокую аўдыторыю, а на кола "дасведчаных" асоб. Да ўсяго, гэтым разам, як і на аналагічным "круглым сталем" на падобную тэму у Нацыянальным мастацкім музеі (там нагодай стала выстаўка Марыі і Мікалая Ісаенкаў), кожны гаварыў пра сваё, хоць, магчыма, і дбаў пра агульнае. Хтосьці крыўдаваў на адсутнасць цікавасці да сучаснага мастацтва з боку дзяржаўных інстытуцый, — Мінкультуры ў прыватнасці. Хтосьці бэсціў мастацкую крытыку, якой, нібыта, не хапае кампетэнтнасці пры асвятленні актуальных з'яў. Было пытанне, як калекцыянаваць захоўваць інсталляцыі, перформансы, відэаарт і іншыя "актуаліі"? І, бадай, галоўнае: ці можна гаварыць пра наяўнасць ў Беларусі сучаснага мастацтва пры адсутнасці альбо браку адпаведнага інструментарыя і тэхналогій?

Гэта гутарка нагадала мне эпізод з журналісцкай практыкі. Канструктар, які браў удзел у стварэнні "беларускага трактару XXI стагоддзя" раславаў, што, калі высветлілася, колькі будзе каштаваць новая мадэль (істотна больш за існуючую), а попыт заставаўся пад пытаннем, праект закрылі. Было вырашана: "Паколькі існуючая мадэль робіцца ў новым стагоддзі, значыць, ён і ёсць трактарам XXI стагоддзя" Пры некаторай абсурднасці тэзы, сэнсу яна не пазбаўлена. Калі рэч альбо твор са стагоддзя мінулага задзейнічаны ў сённяшнім кантэксце, дык, значыць, гэтыя рэч ці твор — сучасныя.

Бадай, адзінае меркаванне з тых, што прагучалі на гэтым "круглым сталем", з якім я цалкам згодны, — такое: каб быць цікавым свету, трэба мець нацыянальнае аблічча, быць сабою. Тут дарэчы была згадка пра тое, што ў гады перабудовы, калі савецкі "авангард" прабіў сабе дарогу ў свет і сарваў нямала агладысменту ў культурных цэнтрах Еўропы, аўтарытэтны швейцарскі галерэйшчык адмовіўся выстаўляць гэта мастацтва, заявіўшы, што яно не сапраўднае, што гэта падробка пад заходні стыль, які рускаму (у шырокім сэнсе) мастаку чужы. Можна, і надта катэгарычна (зрэшты, заходняе мастацтва грунтуецца на Малевічы і Шагалі), але, прынамсі, шчыра...

Для мяне сучаснае і актуальнае тое мастацтва, якое прымушае забываць пра ўласныя праблемы. Памятаю, як у юнацтве я балюча перажываў крыўду, і ў гэты момант пачуў па радыё, што нехта разбіў малатком аблічча Марыі-панні са славутай "П'еты" Мікельанджэла ў Ватыкане. У параўнанні з гэтай трагедыяй мая дробная бядка падалася мне не вартай увагі. Не думаю, што я так перажываў бы за лёс твораў шмат якіх знаёмых мне "авангардыстаў"... Так што, ці актуальна сучаснае, кожны вырашае сам.

"Можна, лепш не трэба?"

— За мяжой падобныя фестывалі зазвычай робяцца на базе той ці іншай культурнай установы, якая мае сваё памяшканне, штат, тэхнічную базу... Прыкладам, "Лодзьскія тэатральныя спатканні" ладзяцца тамтэйшым Домам культуры, вялізны фэст вулічных тэатраў у Кракаве арганізуе тэатр "КТО"... Зрэшты, і ў нас ёсць падобныя прыклады — спектакля падобнага кшталту ў рамках той жа "Белай вежы, якую ладзіць Брэсцкі акадэмічны драматычны тэатр пры падтрымцы мясцовых улад.

"На пустым месцы" ды без вызначанага бюджэту арганізоўваць такія фэсты, вядома ж, куды больш складана. грошы ў нас могуць з'явіцца толькі пасля пачатку продажу квіткаў, а каманда, якая вырашае арганізацыйныя пытанні, складаецца выключна з валанцёраў — узельнікаў тэатра "ІнЖэст".

У арганізацыі "ПлаСтформы" мне даводзіцца спалучаць мноства роляў — я і арт-дырэктар, і тэхнічны дырэктар, і спецыяліст па рэкламе ды сувязях з грамадскасцю... У той самы час, афіцыйна выступіць у якасці арганізатара фэсту Слава Іназемцаў не можа — хаця я і з'яўляюся індывідуальным прадпрымальнікам, што дазваляе мне вырашаць пэўныя фінансавыя пытанні. Прычына простая: адкуль мне ўзяць сродкі, каб адрозу заплаціць за арэнду залаў яшчэ да пачатку продажу квіткаў? Добра, удалося намовіць пайсці на рызык дырэктары тых пляцовак, дзе ладзіліся імпрэзы "ПлаСтформы" — Палаца культуры і спорта чыгуначнікаў, Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі і Палаца культуры імя Мікалая Шарко. Кожная з гэтых устаноў дэ-юрэ і з'яўлялася арганізатарам форуму.

Паколькі Палац чыгуначнікаў — структура недзяржаўная, перад тым, як пачаць рабіць рэкламу імпрэзы і прадаваць квіткі, нам было неабходна атрымаць гэтак званую гастрольку — пасведчанне на правядзенне мерапрыемства. Для гэтага трэба не пазней чым за месяц аднесці ў Галоўнае ўпраўленне ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінгарвыканкама пакет дакументаў, які ўтрымлівае падрабязную інфармацыю: ідэю, праграму, спіс удзельнікаў...

З гэтым праблеме не ўзнікла — пасведчанне мы атрымалі. Але паколькі ў праграме форуму былі заяўленыя замежныя выканаўцы, давлялася заплаціць пошліну, якая ўстанаўліваецца ў залежнасці ад змяшчальнасці залы. У выпадку з Палацам чыгуначнікаў — 50 базавых велічынь альбо 9 мільёнаў рублёў. У сціплым бюджэце нашага фэсту такая сума склала асобны артыкул выдаткаў...

Урэшце — рэклама. На тумбах афішы з'явіліся, а ў метро нам адмовілі. Рэкламы аддзел палічыў, што выява "абезасобленай" белай постаці можа спалохаць пасажыраў. Адправілі ўзгадняць крэатыў ва ўпраўленне гандлю Мінгарвыканкама, але там нам патлумачылі, што мастацтвазнаўча-псіхалагічная экспертыза — не іх кампетэнцыя, і скіравалі ва ўпраўленне ІРКСМ. Там праграму фэсту зноў вырашылі правесці — па другім коле ўжо...

Карацей, пакуль мы хадзілі па інстанцыях, размяшчаць тыя афішы стала ўжо запозна. Трэба было ад пачатку плюнуць ды не марнаваць час, але мой інстынкт самазахавання гэтым разам не спрацаваў.

Чаму ўвогуле ўзнікла праблема з гэтай бяскрыўднай афішай? Як даводзілася чуць, не так даўно і сапраўды здарыўся прэцэдэнт:

Лозунг "Больш імпрэз, добрых ды розных!" і пагэтуль актуальны для беларускага культурнага жыцця, нягледзячы на прыкметныя станоўчыя зрухі. Ад каго залежыць яго ўвасабленне, таксама зразумела — найперш ад пасіянарных індывідуумаў. Такіх, як, напрыклад, кіраўнік знакамітага "ІнЖэсту" Вячаслаў ІНАЗЕМЦАУ. Яшчэ на пачатку тысячагоддзя ён прыйшоў да высновы, што ў Мінску абсалютна неабходны свой рэгулярны фэст пластычных тэатраў. І вось, такі фэст у Мінску з'явіўся, хай не адразу і не з першай спробы.

Форум "ПлаСтформа" сёлета прайшоў ужо ў трэці раз і, як падаецца, "дапубертатны перыяд" пасляхова пераадолены. Канкурэнтаў у яго няма, і таму некаторыя беларускія пастаноўкі робяцца спецыяльна для фэсту і адрозу пасля прэм'еры становяцца "здабыткам гісторыі", а не актуальнага працэсу.

Падобных лакунаў у культурным жыцці і дасюль можна знайсці нямала, але пасіянарыяў на кожную з іх пакуль яўна не хапае. Ёсць тут, напэўна, і аб'ектыўныя прычыны... Мы папрасілі Вячаслава Іназемцава распавесці, што азначае быць арганізатарам недзяржаўнай і некамерцыйнай па сваёй сутнасці культурнай ініцыятывы ў цяперашніх беларускіх варунках.

Ілья СВІРЫН

Мінус 10 мільёнаў

Які прыбытак ад фэсту, дзе пра ганарары гаворка не вядзецца?..

камусьці з пасажыраў метро не спадабалася рэклама выстаўкі "Тамніцы чалавечага цела" (можаце сабе ўявіць, якія там былі выявы?), і той напісаў скаргу. Ну а далей ужо, відаць, спрацаваў прынцып "Абпаліўшыся на малаці, на ваду дзэмеш"... Людзі, якія прымаюць рашэнні, звычайна імкнуцца перастрахавацца. Ты яшчэ нават не разумееш, з чым сутыкнуўся, але ўжо думаеш: а можа... лепш не трэба? На жаль, такая псіхалогія, уласцівая для савецкіх часоў, пакуль не адышла ў нябыт.

Спонсары — глядачы

— Я неаднойчы казаў, што адзіным спонсарам "ПлаСтформы" з'яўляюцца глядачы, якія купляюць квіткі. Ці былі спробы знайсці іншых фундатараў? Натуральна. Сёлета мы зноў рассылалі лісты ў розныя арганізацыі, у адным выпадку нават, здавалася б, з'явілася надзея на паразуменне... Але эканамічныя цяжкасці ў краіне ўсё перакрэслілі. Што тут казаць, калі ў Мінску нават палова навагодніх карпаратываў адмянілася!

У выніку, цэны на квіткі былі немаленькімі: каб наведваць усе шэсць дзён фэсту, спатрэбілася без малога мільён рублёў. Для студэнцтва такія выдаткі непад'ёмныя (дарэчы, ужо з'явілася ідэя зрабіць льготныя білеты прынамсі для студэнтаў-харэографу: ім абавязкова трэба даць магчымасць знаёміцца з актуальным працэсам), а сярэдні клас пакуль да нас яшчэ "не дайшоў" — за выключэннем хіба асобных яго прадстаўнікоў. Тым больш, пад час эканамічных цяжкасцей чалавеку чыста псіхалагічна не хочацца "дыскамфортнага" мастацтва, і спажыўца тут можна зразумець. Таму ў зале таго ж Палаца чыгуначнікаў назіраліся вольныя крэслы.

Калі казаць пра эканамічныя вынікі... Сёлетні форум прынёс мне "даходаў" мінус 10 мільёнаў рублёў. Добра яшчэ, беларускія калектывы з іншых гарадоў пагадзіліся адмовіцца ад аплаты дарогі — хаця я ім абяцаў... Ганарары? Ды пра гэта нават гутарка не вя-

дзецца! Увогуле, калі "ПлаСтформа" і мае якія традыцыі, дык адна з самых характэрных — менавіта не плаціць ганарараў. Бо скуль я возьму на іх грошы? Галоўнае, каб хапіла на рэкламу і тэхнічныя выдаткі...

На вялікую маю радасць, беларускія ўдзельнікі разумеюць тыя варункі, у якіх ладзіцца фестываль, і таму не высюваюць ніякіх прэтэнзій. Сёлета ў "ПлаСтформе" ўзялі ўдзел амаль усе айчыныя групы, якія займаюцца пластычным тэатрам. Нават даводзілася рабіць пэўны адсеў — часам па прычыне неадпаведнасці фармату, часам — па крытэрыях якасці. Прычым я адмаўляў не толькі беларусам, але і замежнікам.

■ **"Я неаднойчы казаў, што адзіным спонсарам "ПлаСтформы" з'яўляюцца глядачы, якія купляюць квіткі. Але сёлета мы зноў рассылалі лісты ў розныя арганізацыі. Ды эканамічныя цяжкасці ў краіне ўсё перакрэслілі. Што тут казаць, калі ў Мінску нават палова навагодніх карпаратываў адмянілася!"**

Як ні парадасальна, але калектывам з іншых краін нават прасцей выступіць у Мінску, чым беларускім. Прыезд Люблінскага тэатра танца быў цалкам прафінансаваны Польшкім інстытутам і Міністэрствам культуры і нацыянальнай спадчыны гэтай краіны, латвійскаму "IdeaGnosis" іх Міністэрства культуры аплаціла дарогу, наша суайчынніца Ірына Ануфрыева, якая жыве ў Швецыі, напісала заўку ў адну з тамтэйшых арганізацый — і атрымала фінансаванне. Як даводзілася чуць, наш фэст ужо мае пэўнае рэнаме сярод замежных культурных арганізацый, таму запрашаць гасцей нам трохі лягчэй. Цяпер вось вядзем перамовы з дацкай актрысай і танцоркай. Сёлета ў яе не

было магчымасці прыехаць, але на наступны год, хочацца верыць, усё атрымаецца.

Нечакана для нас на фэст па ўласнай ініцыятыве прыехаў супрацоўнік Міністэрства культуры Францыі Ларан Ван Кот — ён эксперт па фестывалях ва ўсёй Еўропе і жыва цікавіцца нашай пакуль яшчэ terra incognita. Мсёе Ларан меў сустрэчу з першым намеснікам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Ірынай Дрыга.

Дарэчы, пра афіцыйнае...

— Для мяне важна зразумець афіцыйнае стаўленне да нашай ініцыятывы. Як сведчаць сустрэчы з супрацоўнікамі Міністэрства культуры, яно, у цэлым, вельмі станоўчае: мы адчулі вялікую зацікаўленасць да свайго праекта. Але пакуль што пра спрыянне казаць не выпадае, бо алгарытм супрацоўніцтва паміж дзяржавай і такімі прыватнымі пачынамі, як падаецца, не распрацаваны.

Адзначу адрозу: мы не просім непасрэднай фінансавай падтрымкі. Зразумела, што ў цяперашнія цяжкія часы сродкаў у бюджэце на ўсе культурныя праекты не хоціць. Праблема ў іншым: мала таго, што ты працяуляеш ініцыятыву, дык яшчэ і павінен за гэта плаціць тую ж пошліну!

Таксама былі б удзячны за арганізацыйную дапамогу — прыкладам, з пражываннем удзельнікаў. Сёлета такі досвед ужо быў: пры спрыянні супрацоўнікаў Міністэрства культуры, расійскі тэатр удалося за сімвалічныя грошы пасяліць у ведамасны інтэрнат. Думаю, варта і надалей шукаць такія канкрэтыя варыянты ўзаемадзеяння.

Пад занавес

— Канешне, "ПлаСтформу" я буду рабіць і надалей. Тым больш, многія адзначаюць яе і якасны і колькасны рост параўнальна з мінулымі гадамі. Я абсалютна перакананы ў тым, што гэты форум патрэбен усім, хто займаецца на Беларусі гласцічным тэатрам. Паасобку прабівацца да глядача вельмі складана, а фэст — маштабная падзея, якая прыцягвае ўвагу прэсы і публікі да самой з'явы.

Ва ўсіх нас ёсць адна і тая самая праблема: тэатр не можа існаваць "у стол", яму абавязкова патрэбен глядач. А як прабіць да яго сцяжынку ў цяперашніх варунках, калі і арэнда залы, і рэклама, і абсталяванне каштуюць касмічныя сумы? Прыкладам, усе спектаклі тэатра "ІнЖэст", якія мы сыгралі за апошні год, былі для нас стратнымі... Тут жа спрацоўвае нават чыстая арыфметыка: куды больш мэтазгодна выдаткаваць 15 мільёнаў рублёў на рэкламу шасцідзённага фэсту, чым аднаго спектакля. Менавіта гэтым мы і кіраваліся разам з іншымі ініцыятарамі "ПлаСтформы" — Інай Асламавай і Аляксандрам Цебянюковым.

Вядома, тое паразуменне, на якое мы разлічваем, адбываецца не заўсёды. Увогуле, цяжка патрабаваць ідэальнага глядача і крытыка — хаця б з той прычыны, што ў нас і спектаклі пакуль далёка не ідэальныя. Зрэшты, мы ад пачатку заяўлялі "ПлаСтформу" як прастор для эксперыменту, а не фэст прызнаных зорак. Такі падыход, без сумневу, прадугледжвае пэўную рызык — не толькі ў фінансавым, але і ў мастацкім вымярэнні. Але ісці незнаёмымі шляхамі заўсёды цікава, і, як паказаў сёлетні фэст, у нас ёсць спадарожнікі — яны ж і адзіныя спонсары...

K

K

Вялікі Рэмбрант казаў: "Застанься дома! Цэлага жыцця не хопіць на спазнанне цудаў, якія тут тояцца..." Пра Фердынанда Рушчыца пісалі так: "Мастак верыў сам і хацеў прымусіць паверыць другіх, што гэты край — не Богам забытая правінцыя, а краіна са сваёй прыгажосцю і эстэтычным густам"...

Раней я пісаў пра тых людзей, якія сваёй апантанасцю ды энтузіязмам не дазваляюць нам спускацца ў бяспамяцтва. "Развучыліся нашы людзі радавацца простым рэчам... Ці ж гэта галоўнае ў жыцці — нахапаць, больш урваць?" Так сказаў рэжысёр Мікола Трухан.

Не было б тых рухаў заклапочанасці на пачатку 1990-х з боку мастакоў Яўгеніі Ліс, Алеся Ляся, Сяргея Верамейчыка, тагачаснага старшыні Сморгонскага райвыканкама Анатоля Янеца — і нічога б не засталася ад маэнтка Міхала Клеафаса Агінскага ў Залесці... Спыхаліся б усё ці разрабавалі на будматэрыялы... Дзякуй Богу: колькі разоў у Залесці на ўгодкі Агінскага з'яўдаліся людзі, цікаўныя да мінуўшчыны свайго краю. І дзекі заўсёды маладой тэатральнай студыі "Альшанка" паказвалі фрагменты са свайго музычнага спектакля.

Без той жа заклапочанасці з боку валожынскіх улад і асобных людзей

Ля дзедавага дома...

Алесь КВЯТКОЎСКИ,
мастак, педагог

Т Э К С Т

не стварыўся б музей Фердынанда Рушчыца ў Багданаве, які збіраюцца ўрачыста адкрыць да 145-й гадавіны са дня нараджэння выбітнага беларускага мастака, педагога напрыканцы мая гэтага года ў час правядзення чарговага Рэгіянальнага дзіцячага плэнеру. Таму менавіта дзіцячыя выстаўкі, якія ладзяць па выніках тых плэнераў, водгукі ў прэсе — гэта наша з вамі, дарослыя, абавязковая заклапочанасць.

...Даўно, яшчэ ў 1991 годзе, я прапанаваў Уладыку Філарэту праводзіць у нас на Беларусі дзіцячыя плэнеры пад эгідай Праваслаўнай царквы, як такое рабілі ў Польшчы, на Беласточчыне. Групы дзяцей 12 — 14 год тыдзень — два жылі, сілкаваліся пры царкве, знаёміліся з мастацтвам аздаблення Храма, спрабавалі ствараць іконы, а галоўнае — пісалі краявіды той мясцовасці. Потым тыя выстаўкі дэманстравалі па ўсёй Польшчы. Шкада, што гэтая слушная ідэя ў нас не замацавалася...

Пасля маіх персанальных выставак у больш як дваццаці кропках

■ У паэта Анатоля Сыса ёсць такія словы: "Колькі б нас пасля Купалы не было..." Канцоўку радка можаце адшукаць самі. **Усё гэта адбываецца і ў дзіцячай мастацкай педагогіцы ў маштабах краіны.** Каму вучыць? Трэба неяк жыць на смешную зарплату. Саюз мастакоў душаць завоблачнымі падаткамі плюс арэнда за майстэрні — нібыта плошчы даюць камерсантам! Пра які, скажам, Музей дзіцячай творчасці марыць?

краіны надышоў час Капыля. За шэсць кіламетраў ад гэтага горада захаваўся ў добрым стане дом майго дзеда Адольфа Іосіфавіча Квяткоўскага. Гэта вёска Дусаеўшчына. Галоўнае, што мясцовыя ўлады і

падказалі ідэю, каб правесці дзіцячы плэнер менавіта ў Дусаеўшчыне, згадаўшы, што раней, у XIX стагоддзі, побач знаходзіўся панскі дом у незвычайным італьянскім стылі. І гэце месца пан з Падгорскіх-Аколавых назваў Рым. Мая бабуля Гэля называла вёску Рымё — па-беларуску так меладычней і зручней...

Эпіграфам для раённага плэнеру, што адбудзецца 15 — 16 мая 2015 года абралі радкі з верша "Аколава" польскага мовазнаўцы, перакладчыка Леанарда Падгорскага:

...Калі мілей мне за Акропаль...

*Цяпер узнеслы, чысты, белы
Касцёл на ўзгорку — родны
Копыль.*

З добрымі надзеямі плануе плэнер са студэнтамі ў мястэчку Райца, што ў Карэліцкім раёне. Старажытны двухсотгадовы маэнтак паноў Раецкіх з двухсотгадовымі дрэвамі ў свой час выкупілі ў дзяржавы і з павагай да аўтэнтчнасці аднавілі народныя майстары Вера і Алесь Салдатавы... Побач Валеўка, трохкі далей возера Свіцязь — мясціны, якія натхнялі Адама Міцкевіча...

Так, час ад часу я вандрую па краіне. Увесну мінулага года за паўдня аб'ехалі са студэнтамі-архітэктарамі значную частку Ваўкавышчыны. Прыемна ўразіла, што ў Красках і Падароску старадаўнія маэнткі знайшлі сваіх гаспадароў, якія збіраюцца адрадыць спадчыну...

Калісьці, у мінулым яшчэ стагоддзі, мы, навучэнцы студыі Сяргея Каткова, ездзілі з ім па ўсёй Беларусі. У мяне нават засталіся малюнкi з тых вандровак! Зараз колішні Рэспубліканскі палац піянераў, сёння — Нацыянальны цэнтр творчасці дзяцей і моладзі, мае, падаецца, больш значную фінансавую падтрымку ад Міністэрства адукацыі краіны. Дык вось, мяркую, гэты Цэнтр даўно мог ладзіць, акрамя дзіцячых плэнераў, і творчыя плэнеры мастакоў-педагогаў...

У паэта Анатоля Сыса ёсць такія словы: "Колькі б нас пасля Купалы не было..." Канцоўку радка можаце адшукаць самі. Усё гэта адбываецца і ў дзіцячай мастацкай педагогіцы ў маштабах краіны. Каму вучыць? Трэба неяк жыць на смешную зарплату. Саюз мастакоў душаць завоблачнымі падаткамі плюс арэнда за майстэрні — нібыта плошчы даюць камерсантам! Пра які, скажам, Музей дзіцячай творчасці марыць? Гэта яны, напрыклад, у Нарвегіі, могуць сабе дазволіць мець Каралеўскі музей дзіцячага выяўленчага мастацтва! Дарэчы, і ў ім ёсць творы беларускіх дзяцей, выкананыя калінкавіцкай гуашшу. Але гэта іншая гісторыя.

І яшчэ. Едем па горадзе. Афішы пра выстаўкі катой, сабак, вясельных сукенак, экзатычных малпаў... Таму што — кожнаму свая эстэтыка...

Часам даводзіцца чуць, што любіць фестываль пачынаецца з грошай. Але гэта надта спрошчаная формула. Насамрэч, усё пачынаецца з ідэі. А ўжо ад колькасці грошай залежыць, наколькі яна будзе рэалізавана: на дзевяноста працэнтаў, на восемдзясят, семдзясят...

Што да сёлетняга — 10-га юбілейнага форуму "M.@rt.кантакт", дык як арганізатар лічу, што на вылучаныя грошы мы зрабілі ўсё магчымае — па меншай меры, па сурдосінах кошту і якасці. Але вельмі хочацца, каб надалей наш фестываль не толькі жыў, але і развіваўся. Бо апошнія гады ён, на маю самакритычную думку, развівацца перастаў.

Што я маю на ўвазе? Нягледзячы на ўсе ўхваленні на яго адрас, хочацца вывесці яго на новы ўзровень. Гэта азначае не толькі палепшыць прыём замежных дэлегацый, забяспечыць ім увесь неабходны сэрвіс. Найперш гэта павелічыць ліку спектакляў сусветнага ўзроўню. На фес-

Фурор і маштаб: як дасягнуць?

м е р к а в а н н е

Андрэй НОВІКАЎ,
дырэктар Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра

■ Даволі рэгулярна даводзіцца чуць: фестываль становіцца не зусім маладзёжным. Але ж ці ёсць пераадольная мяжа паміж спектаклямі маладзёжнымі і не? **Што такое ўвогуле маладзёжны спектакль?** Затое існуе традыцыйны падзел на добрыя пастаноўкі — і "не зусім".

тывалі міжнароднага статусу, якім з'яўляецца "M.@rt.кантакт", павінна быць больш спектакляў еўрапейскіх. Не проста прывезеных з тых ці іншых краін Еўропы, а такіх, якія ўжо зрабілі там фурор і рухаюць тэ-

атр наперад. Толькі так, паказваючы лепшыя прыклады, можна зрушыць і нацыянальнае мастацтва, і нашу публіку, прывучаючы яе разумець самых "правакацыйных" творцаў. Толькі так можна дасягнуць міжнароднага не проста статусу, а яшчэ і маштабу.

Сёння, вядома, не самая лепшая эканамічная сітуацыя. Але гэта не значыць, што імкнуцца да вяршынь не трэба. Наадварот! Нікога нельга вінаваціць, а працаваць ды працаваць, нягледзячы на...

Даволі рэгулярна даводзіцца чуць, што фестываль становіцца не зусім маладзёжным. Але ж ці ёсць пераадольная мяжа паміж спектаклямі маладзёжнымі і не? Што такое ўвогуле маладзёжны спектакль? Затое існуе традыцыйны

падзел на добрыя пастаноўкі — і "не зусім". Добры спектакль будзе ўспрыняты ўсімі, незалежна ад узросту. Да таго ж, мы і сапраўды робім стаўку на маладыя таленты, не баімся запрашаць іх нароўні з прызнанымі майстрамі — і для паказаў, і для крытычных абмеркаванняў. Упэўнены, сёлета нам таксама ўдалося захаваць і маладзёжную скіраванасць фестывалю, і яго канцэптальнасць. У многіх спектаклях быў заўважны пошук новай ("маладзёжнай", калі хочаце) тэатральнай мовы. Але ж нельга было не звярнуць увагу і на тое, што моладзь часам успрымала гэтыя пошукі з цяжкасцю, аддаючы перавагу ў сваіх ацэнках спектаклям... традыцыйным. Ці ж не парадокс? Гэта дадаткова сведчыць, як многа трэба прыкладзі намаганняў, каб выхаваць падрыхтаванага да творчых эксперыменту гледача. Такого, які не толькі глядзіць, але і адэкватна асэнсоўвае, разумеючы "правільны гульні", прапанаваныя пастаноўшчыкамі.

Лічу, эксперыментальная частка фестывальнай праграмы, што разгортвалася ў невялікіх залах (у Абласным тэатры лялек і на Малой сцэне нашага тэатра), удалася. Тыя ж думкі чуў ад заўсёднякаў, гасцей. Вядома, хацелася б, магчыма, каб ледзь не ўвесь фестываль ператварыўся ў агульную эксперыментальную пляцоўку, складзеную з мноства камерных. Але такая мадэль не зможа пакуль сябе акупляць. Вялікую ж залу на адну моладзь таксама "прадаць" немагчыма. Таму шукаем варыянты, ідем на некаторыя кампрамісы. І тое, што акупільнасць фестывалю (падкрэслію, не эстраднага, а тэатральнага, ды яшчэ скіраванага на эксперымент) сёння ўзраста да пяцідзясяці працэнтаў, — значная, насамрэч, заваёва. Але гнацца за лічбай, узнімаючы кошт квіткоў, — не той шлях, які патрэбны. Добра, што гэта разумеем не толькі мы, але і кіраўніцтва аблвыканкама, з боку якога мы бачым шчырую зацікаўленасць і падтрымку.

Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Аматары нашай музыкі ведаюць, што гурт "J:морс" дазваляе сабе часам праводзіць не проста канцэрты, а выступленні, выбудаваныя драматургічна, калі для нас асабліва важны фідбэк, калі паміж публікай і музыкантамі ўстанаўліваецца больш цесны кантакт.

У апошнія гады я стараюся ў дзень свайго нараджэння прыдумляць нейкае незвычайнае свята для сябе і блізкіх мне людзей. Сёлета такім стане мой сольны выступ у адным з мінскіх кафэ 18 красавіка. Публічных "сольнікаў" ў маёй творчай біяграфіі яшчэ не было: усё абмяжоўвалася нейкімі звычайнымі вечарынамі ў сяброў або адпачынкам на прыродзе, калі спяваліся песні, прыгадваліся гісторыі з артыстычнага жыцця. А некалькі гадоў таму здарылася нешта кштальту кватэрніка, але і ён прадстаўляў сабой, хутчэй, бясплатны канцэрт для досыць вузкага кола "сваіх". Тады мяне падтры-

Навошта творчы вечар лідару гурта?

м е р к а в а н н е

Уладзімір ПУГАЧ,
лідар гурта "J:морс"

малі музыканты гурта — Уладзімір Пазняк і Павел Трацяк. У гэты раз, магчыма, хто-небудзь з музыкантаў — з цяперашняга складу ці ранейшага — таксама ўздымецца на сцэну мне дапамагчы, але пакуль усё плануецца менавіта як сольны акустычны выступ.

Была спакуса назваць яго па аналогіі з праектамі з мінулага "Творчы вечар Уладзіміра Пугача", але потым я адмовіўся ад гэтага. Хоць будучы канцэрт я бачу ў чымсьці акурат такім: з дыялогам паміж артыстам і гледачамі, з адказамі і пытаннямі, можа быць, з экскурсамі ва ўласную біяграфію, з нейкімі байкамі, выпадкамі — вялікімі і сумнымі — з жыцця. Як пойдзе, карацей.

■ Налета мне споўніцца сорок. Кажуць, што мужчыны гэтую дату — як ніяк, юбілейную — гучна не адзначаюць: **маўляў, нядобрая прыкмета.** Не ведаю, ці буду я адзначаць "саракет" нечым падобным, але што-небудзь, вядома, прыдумаю.

Канешне, асноўнае месца будзе адведзена песням вядомым, некаторыя з іх паўстануць у тым выглядзе, як яны задумваліся першапачаткова, але затым моцна змяніліся ў рамках аранжыровак

для выканання гуртом. Будучы, несумненна і тыя, якія я не спяваў гадоў з дзясцязь, незнаёмыя шырокай публіцы, тыя, што так і не ўвайшлі ў рэпертуар "J:морс" з розных прычын — ці то стылістычна, ці то праз тое, што чакаюць свайго часу. Хачу сыграць і каверы песень, якія мне падабаюцца. "Beatles" і Высоцкага дакладна не будзе. Але чаму б не выканаць тое, што я з задавальненнем слухаў і спяваў для сябе годзе ў 2000-м (ды і зараз слухаю, спяваю)? Усіх імёнаў і назваў не агучу — хай для гледачоў захаваецца інтрыга, але прозвішча Макаравіч назаву. (Дарэчы, на канцэрце такой малой формы самога Андрэя Вадзімавіча я быў некалькі гадоў таму.)

Чаго мне дакладна хочацца, дык гэта стварыць цёплую, сяброўскую, нават хатнюю атмасферу ў зале — атмасферу шчырасці, без дыстанцыі паміж мной і слухачамі, без гэтага пафаснага століка на сцэне і кубачка, у які мне перыядычна далівалі б кавы. Ёсць ідэя наогул

сесці ў зале і спяваць адтуль. Пагляджу на месцы, наколькі апошняе прадставіцца магчымым і ці будзе зручным для наведвальнікаў. Гэта значыць, гледачам нейкія імправізацыі ад сябе я паабяцаць дакладна магу — падрыхтаваныя загодзя і тыя, што ўзнікнуць натуральным чынам.

Вельмі чакаю гэтага вечара, энергіі, эмоцый, усмешак, шчырых зносін, адкрытых асоб. Спадзяюся атрымаць масу станоўчых уражанняў ад яго, задавальнення. Паспрабую даць тое ж самае і ўсім тым, хто прыйдзе мяне паслухаць. Налета мне споўніцца сорок. Кажуць, што мужчыны гэтую дату — як ніяк, юбілейную — гучна не адзначаюць: маўляў, дрэнны знак, нядобрая прыкмета святкаваць ле шумна. Не ведаю, ці буду я адзначаць "саракет" нечым падобным, але што-небудзь, вядома, прыдумаю. Галоўнае, дажыць бы! А гэты сольнік на 39-годдзе хай стане рэпетыцыяй!

Занатаваў Алэг КЛІМАЎ

Напярэдадні Міжнароднага дня тэатра спецыяльна для "К" былі зададзены пытанні новаму пакаленню артыстаў Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. Чым "дыхае" творчая моладзь у Віцебску? Які прафесійны досвед лічыць найбольш карысным? Ці ведае, нарэшце, пра запатрабаванні сучаснага глядача? Пра гэта і гутарка з маладымі актэрамі знакамітай трупы, якія, сярод іншых, вызначаюць сучаснае аблічча калектыву, — Яўгенам БЕРАСНЕВЫМ, Дзмітрыем КАВАЛЕНКАМ і Юліяй ЦВІКІ.

Яўген БЕРАСНЕЎ.

Дзмітрый КАВАЛЕНКА.

Юлія ЦВІКІ.

— Як вы лічыце, ці папулярны сярод віцебскай моладзі тэатр наогул і Коласаўскі — у прыватнасці?

Ю.Ц.: — Я ведаю дакладна, што папулярны, бо ў мяне бацькі — сталыя глядачы. Яны сведчаць: моладзь стала часцей прыходзіць у тэатр, чым раней, і яе становіцца ўсё больш. Асабліва ж любяць камедыі.

Д.К.: — Так, сярод моладзі наш тэатр карыстаецца попытам. Гэта звязана яшчэ і з тым, што ў горадзе мала сцэнічных калектываў. Ёсць, праўда, народны тэатр "Колесо" пры Цэнтры культуры "Віцебск", дзе, дарэчы, я некалі выступаў. Там ставяць пераважна маладзёжныя спектаклі, і адпаведны глядач прыходзіць...

Я.Б.: — Мне здаецца, што поспеху ў моладзі спрыяе праца ў трупі навучэнцаў Каледжа культуры і мастацтваў, а яны прыводзяць сваіх сяброў, тыя — сваіх знаёмых... Мяркую, што сёння маладым цікавы спектакль "Рамза і Джульета". Ён відовішчы, і там занятая большая частка моладзі тэатра. Карыстаецца поспехам "Псіхааналітык для псіхааналітыка", дзе можна адпачыць і не "грузіцца" праблемамі...

Ю.Ц.: — Урэшце, адным трэба пацешыцца, і яны цягам спектакля чакаюць жартаў, іншыя імкнуцца да роздуму.

Д.К.: — Мяркую, у нас усё ж такі пераважаюць спектаклі "для рознага узросту", а вось адрасаваных менавіта моладзі, на жаль, назваць не магу.

— **Калі адбылося ваша першае знаёмства з тэатрам?**

Я.Б.: — Я думаю, што бадай у кожнага віцебскага падлетка знаёмства са сцэнічным мастацтвам адбываецца на тэатральных уроках. У мяне гэта была "Жаніцтва" Гоголя. Потым, памятаю, да нас у школу прыходзіла Галіна Шарстнёва, выкладчык вучылішча мастацтваў, каб набраць дзяцей у студию. Там браліся за невялікія практыкаванні (так званыя трэнінгі), эцюды. А потым мы са спектаклем "Восеньскі сум" паводле Някрасава занялі першае месца на Гарадскім фестывалі "Школьны тэатр". Яго адзначыў старшыня журы, дэкан тэатральнага факультэта Акадэміі мастацтваў Уладзімір Мішчанчук. Потым была студыя пры тэатры, дзе я васьм гадоў займаўся і не марыў аб актёрскай кар'еры, пакуль Павел Давыдоўскі (наш былы артыст) не параіў мне падумаць пра гэты шлях сур'ёзна.

А вось скажыце, якая з сыграных роляў далася вам асабліва цяжка, мо з вялікім пераадоленнем сябе, але ў выніку прынесла вялікае задавальненне?

Я.Б.: — А лёгкія роляў не бывае! Мабыць, першая складаная работа была ў спектаклі "Дзверы" па п'есе Сяргея Кавалёва, дзе я сыграў Яську-гаспадара. Па жанры — камедыя, але рэжысёр Юрый Лізангевіч ад мяне патрабаваў, каб я не проста смяшыў глядачоў, а шукаў больш глыбокі змест. Прычым, ён не любіць рабіць перапынкаў у рэпетыцыях, спадзяецца, што такім чынам дасягне лепшага выніку. Як ён кажа, у артыста павінна адкрыцца другое дыханне (мо, ён і мае рацыю). І дайшло да таго, што аднаго разу я зваліўся са сцэны ў глядзельную залу. Праўда, усё абышлося. Гледачу пастаноўка спадабалася. Няпроста было працаваць і ў спектаклі "Маленькі свет" па п'есе Алены Паповай, які ішоў на малой сцэне. Па-першае, з прычыны даволі незвычайнай сцэнаграфіі, якая іншым часам "выбівала" з ролі, па-другое, я быў адзіным хлопцам і вакол мяне ўвільчалася некалькі вельмі гоных кабет. Ды і наогул складана, калі ў метры ад цябе знаходзіцца глядач: любы фальш, любая недакладнасць адразу адчувальныя. Але потым, калі

адчувала: перад такім рэжысёрам нельга быць кволай, слабой.

Д.К.: — Для мяне ж такім складаным вобразам стаў Андрэй Беларэцкі ў "Дзікім паляванні караля Стаха". Цяжкасць палягала ў тым, што трэба было за невялікі тэрмін увайсці ў гатовы спектакль, каб замяніць актэра. Прытым, што і пастаноўка, і сам вобраз маюць глыбокі унутраны змест — тут духоўны, псіхалагічны план пераважаюць над знешнім дзеяннем. Я ўдзячны Юрыю Лізангевічу за бяспэчны вопыт работы, за тое, што ўзняў мяне на новы творчы ўзровень.

— **Што вы хацелі б узяць для сябе ў таго ці іншага майстра?**

Ю.Ц.: — Ёсць артысты, якімі я захапляюся, да ўзроўню якіх імкнуся. Але каб быць падобнай, скажам, да Мэрылін Манро, такога няма. Хочацца быць індывідуальнасцю. І гэта не проста звышзадача, а імкненне сумлена выконваць працу.

Я.Б.: — Я заўсёды дзівіўся пад час рэпетыцый або спектакля сабранасці і ўвазе Валянціна Салаўёва. Ён зазвычай настолькі засяроджаны на ролі, што неяк няёмка да яго падысці, нешта спытаць.

Д.К.: — З сусветных зорак гэта, мабыць, Арланда Блум, дакладней, тыя вобразы, якія ён сыграў. А як актэру мне хацелася б паспрабаваць сябе ў стылістыцы Джоні Дэпа. Увогуле ж, мы ўсе розныя, і ў кожнага з нас павінна быць свая "разыначка". Кумірам, а дакладней, узорам служэння тэатру для мяне з'яўляецца Святлана Дашкевіч.

— **Да Міжнароднага дня тэатра коласаўцы рыхтуюць вечар памяці, прысвечаны тым выдатным асобам, карыфеем нашай трупы, якіх**

Энергетыка маладых

Трыя артыстаў-коласаўцаў новай генерацыі: пра лёгкія ролі, узоры і сваё пакаленне

Ю.Ц.: — А я вучылася ў гімназіі, спявала ў студыі "Ветразь" і таемна марыла стаць актрысай. Але ж на той час важыла на 27 кілаграмаў больш, чым зараз. І мне ўсе казалі, каму ж патрэбна такая "важкая" актрыса. А я сябе ўяўляла і ў кіно, і на сцэне. А потым убачыла аб'яву пра набор у тэатральную студию пад кіраўніцтвам Уладзіслава Цвікі. Я яшчэ падумала: "Якое класнае прозвішча, хачу сабе такое" (потым і гэта спраўдзілася). Калі іншыя казалі: "Ты нічога не можаш", то Уладзіслава наадварот: "Ты ўсё ўмееш, ты ўсё здолееш!" А потым я таксама сустрэла Галіну Шарстнёву: яна рыхтавала ў Акадэмію. А ў тэатр мяне прывеў Ягор Дзяюн, колішні коласавец. Памятаю, з якім хваляваннем я хадзіла па будынку, з усімі была на "вы", баялася прысеці ў фэе побач з вядомым артыстам. У цяперашніх пачаткоўцаў ужо няма такога трымцення.

Д.К.: — А я родам з Лепеля. Яшчэ ў другім класе мне параілі паступаць на тэатральнае аддзяленне ў Дзіцячую школу мастацтваў. З таго часу галоўным для мяне стаў тэатр. Потым быў наш Каледж мастацтваў (у Акадэмію я з першага заходу не трапіў), на адным з паказаў нас убачыў Валерыя Анісенка і запрасіў у трупы. І так пашанцавала, што ўжо першая роля была галоўная...

— **Гэта быў Юрась Братчык у спектаклі паводле Уладзіміра Караткевіча.**

Юрый ІВАНОЎСКІ,

тэатразнаўца, літаратурны рэдактар Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа

бачыш вочы людзей, разумееш, што не ўсё так дрэнна. Актёр і глядач — гэта як пяцелька і кручок. І калі нешта ў спектаклі не атрымліваецца, то вінаваціш не матэрыял, а самога сябе.

Ю.Ц.: — Для мяне такая роля — Джульета. Я не была прызначана на яе, і таму знаходзілася ў некаторай разгубленасці, бо проста пра яе марыла. І ўсе ў тэатры настойліва раілі падаваць зайку. Спачатку мне адмовілі. Але я вырашыла, што ўсё роўна атрымаю гэтую ролю. А пасля мяне пазнаёмілі з Максімам Новікавым, другім рэжысёрам, які ў адсутнасці Валерыя Беляковіча праводзіў рэпетыцыі. Ён убачыў ува мне Джульету, а іншыя прэтэндэнткі потым самі адмовіліся. Было складана па першым часе, пакуль зразумела метады работы Беляковіча, а потым увайшла з ім у такі творчы кантакт, што

ужо няма з намі. Наколькі маладых актэраў цікавіць мінулае Коласаўскага тэатра? Ці ёсць адчуванне, што вы працуеце ў калектыве з доўгай гісторыяй?

Ю.Ц.: — Калі ідзеш праз сцэну, адчуваеш, што тут прахыты тысячы лёсаў, узнікае магія, створаная выдатнымі артыстамі. І табе дапамагае гэтая магутная энергетыка.

Я.Б.: — Вядома, мы шмат чулі пра нашых папярэднікаў, славетных карыфееў тэатра. Кагосьці ты ведаў асабіста, іншага бачыў, з некім размаўляў. Часта артысты сярэдняга альбо старэйшага пакалення ў гримёрках прыгадваюць тых майстроў, якія скіроўвалі іх, давалі парады, выказвалі заўвагі. Асабіста я добра памятаю Генадзя Шкуратава, які выклікаў вялікую павагу, бо быў у чалавека моцны ўнутраны стрыжань.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by,

тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,

абмяркоўвайце на

[facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby),
twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

Па сутнасці

У рынка навучання — жорсткія законы. І выйграе тут толькі той, хто зацікавіць эксклюзівам. Вось пра гэтыя эксклюзівы мы і пагутарылі з прадстаўнікамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў пад час нядаўняга Дня адкрытых дзвярэй.

Яўген ПАГІН

Што прапануе "ўнівер"?

Людміла МАНАКОВА,

прадэктар па сацыяльных пытаннях і мастацкай творчасці:

— Абітурыентам будзе цікава пазнаёміцца з нашым практыка-арыентаваным падыходам да навучання. А набытыя веды студэнты змогуць выкарыстаць у рэалізацыі творчых праектаў. Большасць з іх мае культурна-маставы характар. Ва ўніверсітэце праводзіцца фестываль-конкурс "ПРОявление", дзе можна праявіць свае артыстычныя здольнасці. Мы імкнемся навучыць працаваць у камандзе, якая выдавала б якасны арт-прадукт. Прапануем ладзіць акцыі для папулярнасці ўніверсітэта. Чаго варты наш цэнтр "Канструктар", які стварае "Універсітэт мары". У выніку з'явіўся сайт, а студэнты выйшлі на міжнародны менеджарскі ўзровень.

Аляксандр СУРБА,

выкладчык кафедры этналогіі і фальклору:

— Хоць пэўны ўпор сёлета скіраваны на эстрадныя праекты кшталту мюзікла "Дуброўскі", але рыхтуем глебу і для дударскага аркестра. У нас, як вядома, дзейнічае эксперыментальная майстэрня, дзе ствараюцца вопытныя асобнікі: на іх адстройваем акустыку. А музей, які можа наведваць любы ахвотны, — неад'емная частка навукова-творчай лабараторыі. Большую частку традыцыйных інструментаў мы зрабілі сваімі сіламі, з прыцягненнем студэнтаў: аднаўляем іх па фотаздымках, па музейных экспанатах, пасля — укараннем у сцэнічную практыку. Цяпер, да прыкладу, плануем папоўніць калекцыю валынак. На факультэце музычнага мастацтва ў мяне ёсць курс для духавікоў-народнікаў. Там выкладаю навуку рэстаўрацыі і вырабу народных музычных інструментаў. А тут шмат неверагоднага. Мой настаўнік і майстар Аляксандр Лось распавядаў, што аднойчы вясковы музыка вырашыў памяняць самаробную скрыпку на нібыта лепшую крамную. І аркестр перастаў гуцаць! Кожная вёска свой музычны тэмбр мела.

Аляксандр ФІЛІПАЎ,

дэкан факультэта дадатковай адукацыі:

— Абітурыентаў зацікавіць новымі спецыяльнасцямі. На прыкладзе мюзікла "Дуброўскі", які стаў міжнародным праектам, выявілася, да прыкладу: гукарэжысёры — надзвычай запатрабаваны.

Мікалай ЯЦЭВІЧ,

дэкан факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый:

— Набіраем студэнтаў на дзве спецыяльнасці: бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамку менеджмент, аўтаматызацыя) ды музычная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны ("менеджар па культурнай спадчыне і турызме")... Думкі ж тых, хто перакананы ў сконе бібліятэк, — не маюць абгрунтавання. Неаспрэчна, што бібліятэка відазмяняецца, а бібліятэкар становіцца публічнай асобай.

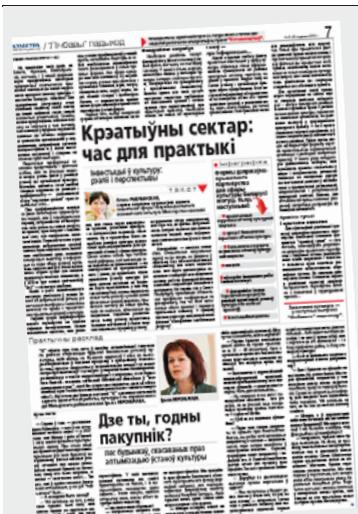
Настасся БАТУРА,

магістрант, кіраўнік Цэнтра маладзёжных праектаў "Канструктар":

— Цэнтр "Канструктар" падрыхтаваў для першакурснікаў маштабны **teambuilding**, які адбудзецца 1 верасня. Хочам перадаць ім энергію ўзаемадзеяння. А потым пройдучы інтэрактыўныя экскурсіі па ўніверсітэце, традыцыйны пікнік у Лошыцкім парку... У "Канструктара" з'явілася і школа, дзе можна навучыцца арганізоўваць рэкламныя кампаніі.

■■■

Спачуваю самому сабе: мае студэнцкія гады мінулі. А пра тое, што вучыльнікі БДУКІМ запатрабаваны паўсюль, бо веды маюць практычна-арыентаваныя і шматпрофільныя, і казаць не варта. Але не магу чарговы раз не дадаць: вучыцца ў БДУКІМ — прэстыжна, а ехаць на вёску — не вельмі. Вось дзе задача ў падрыхтоўцы сапраўдных крэатыўшчыкаў...

Пачатак артыкула Алены Рыбчынскай чытайце ў "К" № 51 — 52 за 2014 год і ў № 5 за 2015 год.

...У сучасным грамадстве выдаткі на сацыяльную сферу, у тым ліку і на культуру, усё часцей разглядаюцца як інвестыцыйныя, паколькі фармуюць і развіваюць чалавечы патэнцыял ды ўмацоўваюць сацыяльны капітал. Апошнія, у сваю чаргу, з'яўляюцца фактарамі эканамічнага росту. Праз тое сфера культуры становіцца важным аб'ектам інвеставання. Пра гэта і вядзецца гаворка ў артыкуле "Крэатыўны сектар: час для практыкі".

Правілы гульні і прычыны памылак

Для эфектыўнай рэалізацыі праектаў дзяржаўна-прыватнага партнёрства неабходна існаванне зразумелых "правілаў гульні": гэта значыць, заканадаўчага рэгулявання дзяржаўна-прыватнага партнёрства і стварэнне сістэмы ўзаемадзеяння паміж дзяржавай і бізнесам. У большасці краін падобнае ўзаемадзеянне забяспечваюць менавіта дзяржаўныя органы. Як сведчыць міжнародны досвед, большасць няудач у рэалізацыі праектаў такога кшталту

партнёрства звязана з памылкамі ў структураванні праекта. Неабходна стварэнне дакладнай структуры ўзаемадзеяння паміж дзяржаўнымі органамі і прыватнымі структурамі, кансультацыйная дапамога спецыялізаванага органа, кампетэнтнага ў пытаннях партнёрства менавіта ў сферы культуры.

Для прыцягнення інвестыцый варта, мяркуючы, аб'екты, якія не карыстаюцца попытам на аўкцыёнах, перадаць мастакам, калекцыянерам, уладальнікам галерэй. Прычым, мясцовым

рэпутацыю на міжнародных конкурсах і мерапрыемствах. І было б цудоўна, каб гэта моладзь мела гарантаванае месца працы менавіта ў кірунку распчатых ініцыятыў. Не сакрэт, што сёння маюцца відавочныя праблемы працаўладкавання маладых спецыялістаў з улікам менавіта такога нюанса. А рэалізацыя ўласных праектаў заўсёды спалучана з наяўнасцю стартавага капіталу і матэрыяльнай базы, асабліва ў такіх кірунках, як харэаграфія, стварэнне музычных калектываў. Дык чаму б не прадугледзець ва

ўстановах культуры (у тым ліку, ва ўстановах адукацыі нашай сферы) фарміраванне рэзервавага капіталу для ўкаранення маладзёжных праектаў з умовай таго, каб хаця б некаторы перыяд (прынамсі, да двух гадоў) не абкладаць гэтыя сродкі падаткамі, даючы як бы "падатковыя канікулы".

У якасці заключэння

Прыцягненне прыватных інвестыцый у сферу культуры — цалкам рэальнае, і, на шчасце, працэс ужо запушчаны. Бізнес як прадукт "цывілізацыі культуры" жывіцца імкненнем да росквіту, умацавання і сцвярджэння. Да ўсяго, менавіта гэты працэс даў прадпрымальніцкай дзейнасці рысы прагрэсіўнай з'явы — адука-

нак праектаў і вельмі вузкае кола недзяржаўных кампаній, якія аказваюць насельніцтву паслугі культурнага характару і тым больш імкнучы заключыць падобныя кантракты. Аднак у якасці станоўчага прыкладу можна паказаць вопыт правядзення мастацкага пленэру "Жалудок здзяйсняе мары" ў пасёлку Жалудок Шчучынскага раёна, дзе намаганнямі бізнесу і мясцовых улад былі ажыццёўлены планы па стварэнні ўнікальнага парку з выкарыстаннем мясцовага каларыту — каменных валуноў. У выніку, дзейнічае парк са скульптурамі, выразанымі ў камені вядомымі айчыннымі скульптарамі, адкрыта мастацкая школа і рамесніцкія майстэрні па вытворчасці ўнікальных сувеніраў, заснаваны турыстычны маршрут.

Нельга казаць, што інвестары арыентаваны толькі на культурны кантэнт. Інвестары — не рамантыкі. Неабходны ўзаемны давер бізнесу і дзяржавы, патрэбна дакладнае фармуляванне мэт і задач пры ўзаемадзеянні для рэалізацыі культурных праектаў. Праз тое і будзе магчымым інвеставаць на маштабным узроўні, каб культура прыўносіла ў гарады і вёскі новае, дапамагала эканамічнаму росту. Аднак паспяховае развіццё дзяржаўна-прыватнага партнёрства немагчыма ажыццявіць у рамках асобнай галіны, паколькі фарміраванне нарматыўна-прававой базы, якая забяспечвае сістэму рэгулявання гэтага віду дзейнасці ў маштабах краіны, закране і іншыя сферы. Прычым, прыняцце адзінкавых заканадаўчых актаў не з'яўляецца трывалай асновай для ўкаранення механізму ўзаемадзеяння прыватных інвестараў з органамі дзяржаўнага кіравання на рэспубліканскім і мясцовым узроўнях.

Інвестыцыі ў культуру: рэаліі і перспектывы

Крэатыўны сектар: час для практыкі

Т Э К С Т

Алена РЫБЧЫНСКАЯ, старшы навуковы супрацоўнік аддзела сацыяльнай сферы Навукова-даследчага эканамічнага інстытута Міністэрства эканомікі Рэспублікі Беларусь

уладам варта прапаноўваць іх на льготных умовах, прынамсі — на пачатковым этапе. А за творцамі застаецца разгарнуць актыўную піяр-кампанію з мэтай прасоўваць культурны прадукт. Да ўсяго, падобныя захады паспрыяюць больш шырокаму скарыстанню адпаведных заканадаўчых актаў, паколькі эфектыўнасць апошніх будзе даведзена на канкрэтных прыкладах.

Інвеставанне ў культуру — гэта ўкладанні ў будучыню, у развіццё краіны, а значыць — і падтрымка маладзёжнай ініцыятывы. Таму варта звярнуць яшчэ больш пільную ўвагу на стварэнне ўмоў для рэалізацыі творчых праектаў тых прадстаўнікоў таленавітай моладзі, хто яшчэ да атрымання дыплама неаднаразова паспеў засведчыць сваю прафесійную

■ Было б няблага звярнуць увагу на ўмовы для рэалізацыі творчых праектаў таленавітай моладзі, якія паспелі засведчыць сваю прафесійную рэпутацыю. І было б цудоўна, каб маладыя людзі мелі гарантаванае месца працы менавіта ў кірунку распчатых ініцыятыў. **Чаму б не прадугледзець ва ўстановах культуры рэзервовы капітал для ўкаранення маладзёжных праектаў з умовай "падатковых канікул"?**

Практычны расклад

Затраціў — утаргаваў — атрымаў

Падалося цікавым высветліць, а які месячны фінансавы складнік мае асобна ўзятая ўстанова культуры. Пажадана, сельская і не самая горшая. Колькі сапраўды просіць у аддзела грошай кіраўнік СДК, СК ці бібліятэкі? Колькі выручкі атрымлівае і які ўрэшце мае заробак? Па адказы звярнуўся да эканаміста аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Шаркаўшчынскага райвыканкама Алены ТРАБО. Скончыла яна Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт, працуе ў адзеле тры гады...

Яўген РАГІН

Колькі за месяц зарабляе кіраўнік установы культуры?

— Колькі грошай у лютым прасіць кіраўнік СДК у аддзела?

— Па каштарысе — 500 тысяч рублёў. Галоўным мерапрыемствам мінулага месяца была Масленка. Дырэктар установы рыхтаваў з гэтай нагоды конкурсна-гульніваю праграму, грошы яму патрэбны былі на прызы для пераможцаў святочнага конкурсу. Усе астатнія мерыпрыемствы (танцавальныя вечары, канцэрты, да прыкладу), што ладзіліся ў іодах цягам лютага, грашовых укладанняў з боку аддзела не патрабавалі. Звычайна справа: калектыву клуба ў большасці выпадкаў працуе за кошт унутраных творчых рэзерваў.

— І якая выручка ад Масленкі ў іодах?

— 3 мільёны 600 тысяч рублёў. А ўсяго за люты — 4 мільёны 580 тысяч. Прыкладна столькі ж зарабляюць штомесяц на паслугах і ў іншых СДК Шаркаўшчынскага раёна.

— Някепска для СДК. Відаць, з выкананнем плана па пазабюджэтцы ў іодах — ніякіх праблем?

— Так. Леташні план па аказанні платных паслуг — 6 мільёнаў 500 тысяч рублёў. А факт склаў 6 мільёнаў 747 тысяч. Дарэчы, нядаўна ў Шаркаўшчыне ладзіўся выніковы сход, што падвёў вынік мінулага году. Лепшыя работнікі культуры атрымалі прэміі з імі ж заробленай пазабюджэткі. Натуральна, улічваліся якасць мерапрыемстваў, ініцыятыўнасць і стараннасць кіраўніка.

— Давайце ж паглядзім, з чаго канкрэтна складалася лютаўская заробатная плата дырэктара такога ж, як іодаўскі, СДК?

— 3 акладу (2 мільёны 490 тысяч рублёў), з месячнай прэміі (прыкладна, 498 тысяч), з матэрыяльнай дапамогі (124 тысячы з невялікім), з надбаўкі за складанасць і напружанасць працы (350 тысяч). Вынік — недзе 3 мільёны 463 тысячы рублёў. Ды плюс дыферэнцаваная прэмія за леташнія паказчыкі.

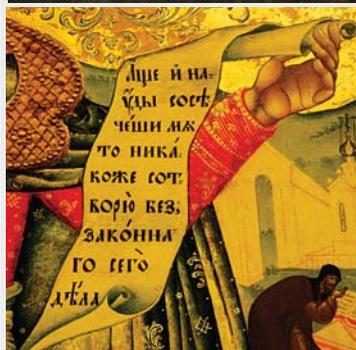
ФОТАФАКТ

У гонар Філарэта

У Нацыянальным мастацкім музеі працуе выстаўка твораў сакральнага мастацтва Беларусі, праваслаўных ікон XVIII стагоддзя з калекцыі расійскага Яраслаўскага мастацкага музея, а таксама жывапісу грэчаскага мастака Аляксандраса Каяса да 80-годдзя Мітрапаліта Філарэта, Ганаровага Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі.

Аляксандрас Каяс. Патрыярх Мітрапаліта Філарэта.

Фота Аліны САЎЧАНКА

Усё геніяльнае сапраўды вельмі простае. Іван Вырыпаеў напісаў п’есу, якую не хочацца ні інтэрпрэтаваць, ні нагрукваць псіхалогіяй. Самае простае і адначасова складанае для акцёраў — выйсці і распавесці гледачам гісторыю, глядзячы ў вочы. Менавіта гэта і адбываецца ў спектаклі “Ілюзіі”. Рэжысер Таццяна Траяновіч свядома робіць акцэнт на акцёраў. У невялікім кабінэце ЦСМ няма звыклай сцэны і гуравасткіх дэкарацый. Сцэна з пластыкам для малювання, графін з вадой і шклянкамі, відэапраекцыя. Акцёры аказваюцца твар да твару з гледачамі.

Таццяна Траяновіч як рэжысер зрабіла вельмі простую і, думаемца, правільную рэч: на гадоўнае месца паставіла не меладраматычную гісторыю, а метаф камунікацыі з гледачом. Каштоўнасць “Ілюзіі” ў магчымасці выйсці да некалькіх дзясяткаў чалавек і распавесці пра ілюзорную сутнасць жыцця. У адным інтэрв’ю Іван Вырыпаеў сказаў, што “ключавая мэта мастацтва — адказ на ўнутраны пытанні не проста інтэлектуальна, а менавіта пачуццёва”. У сучасным рацыянальна-канцэптуальным свеце такая мэта здаецца вельмі патэрнай, і “Ілюзіі” ёй цалкам адпавядае.

Складаюцца яны з невялікіх апаздананняў-маналогаў, кожны з якіх ставіць пад сумнеў змест папярэдняга. П’еса вядомага расійскага драматурга аказваецца кудфэркам фокусніка, адкуль з’яўляецца новыя фрагменты жыцця герояў. Менавіта фрагменты: тут няма лагічна пабудаванай канструкцыі, але ёсць гульня памяці. Адзін пазл уваходзіць у іншы, каб склаці карціну жыцця. Вядома толькі адно: усё скончыцца смерцю. А вось гэты адрэзак ад нараджэння да смерці суправаджаецца каханнем, болям, дзівацтвамі, здрадай, радасцю і, вядома ж, ілюзіямі.

Нельга назваць гэтыя гісторыі маналогамі: яны балансуюць на мяжы маналогу і яго прэзентацыі, гаварэння. “Ён паспеў ёй сказаць усё, што хацее. Сандра, я хачу табе падыкаваць”. Аповед пра падзею, а не сама гаворка робіцца сутнасцю кампазіцыі і дае акцёрам магчымасць адасобіцца і, разам з тым, прыўнесці ўласную інтанацыю. Станіслаў Савосцін, Мары-

Тэатральная плошча

Тэатр — дзіўная з’ява. Беларускі тэатр — тым больш. У той час, як на вялікіх сцэнах класічны п’есы набываюць новыя трактоўкі, сучасны, жывы тэатр апынаецца нездзе побач, але на зусім нетэатральных пляцоўках. Спектаклі часам не маюць нават сталяй сцэны, хаця і прымаюць удзел у міжнародных фестывалях. Напрыклад, “Білінгвы” Андрэя Саўчанкі ў сакавіку паказаны на культавай “Залатоў масцы” ў Маскве, “По имени Господин” Наталлі Ляванавай — на Міжнародным тэатральным фестывалі M.ort.kantakt-2015, “Patris” Сяргея Анцэлевіча (удзельнік фесту “ТэАрт-2014”), у якім вымалёўваецца вобраз сучаснай Беларусі, паказваецца раз-пораз на сцэне Новага драматычнага тэатра. З “Ілюзіямі” Таццяны Траяновіч тая ж гісторыя. Прэм’ера спектакля Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры адбылася на пляцоўцы Цэнтра сучасных мастацтваў 19 сакавіка. Там жа не можна будзе пабачыць і ў краіну, але лёс пастаноўкі нявызначнае.

“Ілюзіі”: свет абнуляецца

Квартэц акцёраў са спектакля “Ілюзіі”. / Фота Крысціны ГРАЖАВАЙ

на Дзянісава, Алеся Пухавая, Антон Макуха — шчыра і кранальна, са слязямі і гумарам, пад жывую гітарную музыку (кампазітар Арцём Давідовіч) распавядаюць пра жыццё і смерць двух сямейных пар. Іх адносіны так пераплаліліся, што акцёры цягам спектакля малююць схемы са стрэлчачкамі, каб патлумачыць, хто каго кахаў і хто каго хацее. І калі з фактамі біяграфіі герояў разабрацца не так складана, дык сфера пачуццяў аказваецца зусім эфемернай і зменлівай. За акцёрамі няма выразна замацаваных персанажаў, ролі тут не размеркаваны да канца, каб не трапіць у спакусу па звычцы ўвайсці ў вобраз і сваацца за ім. Сутнасць і рызыка палягаюць у тым, каб выйсці на кантакт з залай.

У першым маналогу Марына Дзянісава апавядае мужчынскую гісторыю. Дзні перад смерцю прызнаецца сваёй жонцы ў каханні, дзякуе за шчаслівыя гады сумеснага жыцця і за тое, што менавіта з ёй, Сандрай, ён разумее, што “каханне — гэта адказнасць і падзяка”. Ён памірае ў ілюзорным ішасці, бо ўжо ў наступным маналогу Алеся Пухавой мы ведаем, што Сандра ўсё жыццё кахала лепшага сябра свайго мужа Альберта. Сюжэт робіцца зусім меладраматычным, але тут жа разбаўляецца гратэскам. Антон Макуха дадае дзіўныя факты біяграфіі герояў. Нешта нахлтал таго, што ў герані быў рак грудзей, а муж і жонка сталі... бра-

Крысціна СМОЛЬСКАЯ, тэатральны крытык, кандыдат мастацтвазнаўства

там і сястрой, але тут жа абвясчае: гэта быў жарт. Кожны новы персанаж прыносіць зусім іншы інтанацыі і сюжэты. Акцёры робяць дзіўную рэч: гавораць пра складанае, весела пра страшнае, зачаравана пра простае. Фэрэбран ж гучыць думка: сапраўднае каханне можа быць толькі ўзаемным. Сюжэт яшчэ не раз перавярнецца праз галаву, паказваючы, што чалавечы ўзаемаадносіны — выключна ілюзіі ў нашай свядомасці. Героі не саромеюцца прадмантраваць якія-небудзь дзівацтвы: адзін бачыць іншапланетныя талеркі ў небе, другая ў хвіліны роспачы хаваецца ў шафе для адзення.

Героі імкнуцца адшукаць швэрд зямлі, яны спрабуюць знайсці сваё месца ў свеце, а ён усё высцігвае ад п’ўных вызначэнняў. Наколькі выразна акцёры перадаюць гэтае тонкае адчуванне жыцця як хрупкай і эфемернай рэчы. Можна прачыць з чалавекам паўстагоддзя, і ў 84 гады заявіць жонцы, што кахаеш іншую. Можна апамятацца, бегчы дамоў з жаданнем сказаць “Я зразумеў, толькі цябе я кахаў усё жыццё” і знайсці жонку ў пяці, а на стале запіску: “Я больш не разумю, як тут, у свеце, усё функцыянуе. Павінна ж быць хоць нейкае пастанаванне ў гэтым зменлівым космасе?...”

Свет нібыта страчвае свае межы і арыенціры, але, разам з тым, ён робіцца... мяккім. “Я заўсёды думаю, што свет швэрд, а ён мяккі”, — кажа адзін з герояў. Мяккасць свету і яго гарманічнасць — тое, што прывітае змажыўную пастаноўку ад пачатку да канца. У гэтай гаворцы аб простых рэчах — каханні, сяброўстве, здрадзе — раскрываецца сутнасць свету, дзе усё адносна.

Напрыканцы спектакля на відэа (яго рабіла Алеся Давідовіч) з’яўляюцца намалёваныя акцёрамі пад час спектакля схемы ўзаемаадносін персанажаў, жартоўныя карцінкі — усё мільгаціць і распадаецца на дробныя кавалкі, атамы. Свет абнуляецца, каб нарадзіцца наноў і ўваскрасіць гаючыя каштоўнасці: спагаду, дабрыню, літасць і каханне.

Крысціна СМОЛЬСКАЯ, тэатральны крытык, кандыдат мастацтвазнаўства

гладыёлысы, касачы, мімазы, бэз, аksamіткі, рамонкі, настуркі, званочки, васількі. Далікатныя, даведзеныя да дасканаласці творы прыроднага свету ператвараюцца ў адухоўленыя творчыя сімвалы прыгажосці.

Карціна, якая адкрывае экспазіцыю, — гэта “Бэз ў вазе” Валанціна Нуднова, выканана ў абстрактнай сімвалічнай форме. Яна падкупляе чысціней стылю і высокім прафесіяналізмам. Мастачка Ірына Кузняцова, якая стала выстаўляецца ў Нацыянальнай бібліятэцы, прадставіла чатыры працы ў сучаснай фармальнай манеры (артыкулы з серыі “Поры года”). Работы надзелены ўласнай энергіяй: пшчот-

ная, кранальная вясна, яркая лета, мінорная восень, белая бязмоўная зіма.

Карціна Алеся Сушы “Хрызантэмы” — гэта влізарныя зялёны букет, які запаўняе прастору палатна, дзе, здавалася б, сабрана ўся зялёная лета з дакладна выверанымі рытмічнымі колерамі. Мастак Уладзімір Рынкевіч выставіў цудоўныя акарэлі “Вячэрні букет” і “Зімовы букет”. Яны кантрасныя па колеры: адна бланкітая, другая — залаціста-вохрыстая. Аднак абедзве напоўнены філасофскімі развагамі. На яярэднім плане мільгае твар прыгожай незнаёмкі, што ідзе насустрач. А на фоне вільнага горада ў акенцы можна пабачыць пшчотны букет рамонаў. Мікола Бушчык сваю працу “Ранак” прысвяціў святу. Ён кранальная карціна — аповед пра дзіцячых, найўнашчырыя ўспаміны: жанчына, кветка, насцеж адкрытае ў свет акно — у свет простых чалавечых стагункаў.

Запамінаюцца нацюрморты Дамітрыя Сурьновіча, Аляксандра Дзямідава, Дамітрыя Мшара, Сямёна Дамарада, Сяргея Пыжыкава, Уладзіміра Сытанкі. Браты Іван і Юрый Чозел, які заўсёды, прадставілі свае высокапрафесійныя нацюрморты.

Многія нашы мастачкі праводзяць лета на лешчы. Тут нараджаюцца кампазіцыі з букетамі кветак, з дачным

антуражам, з пладамі, вырашчанымі імі ж з маленькага семечка, якія прайшлі ўвесь цыкл ператварэнняў у восенскае харавост. Сялёта — у працах Кацярыны Сялюта, Элеаноры Бубашкінай, Наталлі Лебедзевай, Алены Сесліковай, Вікторыі Віткоўскай, Файны Хамініч. Уражае вялікая кампазіцыя Ларысы Зарубінай “Нацюрморт з касачамі”, насычаны колерам і рэчамі — рудыя касачы, грушы, раскрытая кніга з рэпродукцыяй Мадзільяні, як карляровы і эмацыйны акцэнт на складаназлучаным фоне. Маладая мастачка Ірына Брыгарышына выставіла працу “Мальва” — свой аўтапарэрт з кацяньём сярод квеццаў названай расліны. Наталля Рачкоўская ж нагадала, што ў 2011 годзе адбылася трагедыя — “Прысвячаецца ахвярам тэракта ў мінскім метро”. Ён памінальныя кветкі...

Фотамастакі Алена Адмчык, Ірэна Гудзіеўская і Анатоль Дрыбас выставілі свае здымкі, што гарманічна злучыліся з сотняй прац беларускіх мастакоў. Таксама ў праекце ўзялі ўдзел фларысты-дызайнеры клуба “Прырода і фантазія” Таццяна Паўлава, Екацярына Новікава, якія прадставілі каля трыццаці дэкаратыўных кампазіцыяў.

Таццяна МАЛЬШАВА, член Беларускага саюза мастакоў

Бамонд: опера, балет

Культурную палітру сталіцы ўпрыгожыў яшчэ адзін фестываль — “Хварастоўскі і сябры”. Сярод апошніх, між іншым, аказалася шмат беларусаў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пачынаць трэба з таго, што арганізатарам гэтага свята ў Мінску (у Маскве і Санкт-Пецярбургу) фестываль ідзе роўна дзесяцігоддзе. Героі не саромеюцца прадмантраваць якія-небудзь дзівацтвы: адзін бачыць іншапланетныя талеркі ў небе, другая ў хвіліны роспачы хаваецца ў шафе для адзення.

Героі імкнуцца адшукаць швэрд зямлі, яны спрабуюць знайсці сваё месца ў свеце, а ён усё высцігвае ад п’ўных вызначэнняў. Наколькі выразна акцёры перадаюць гэтае тонкае адчуванне жыцця як хрупкай і эфемернай рэчы. Можна прачыць з чалавекам паўстагоддзя, і ў 84 гады заявіць жонцы, што кахаеш іншую. Можна апамятацца, бегчы дамоў з жаданнем сказаць “Я зразумеў, толькі цябе я кахаў усё жыццё” і знайсці жонку ў пяці, а на стале запіску: “Я больш не разумю, як тут, у свеце, усё функцыянуе. Павінна ж быць хоць нейкае пастанаванне ў гэтым зменлівым космасе?...”

■ У адной з замежных рэцэнзій знайшла кпіны з нібыта няўдалага афармлення — “абстрактнай канструкцыі”, што “не выклікае асацыяцыі з часам Радэна”. І падумала пра тое, наколькі тое ажурнае металічнае збудаванне адпавядае... беларускаму авангарду пачатку XX стагоддзя. Дык гэта ж супрэматызм Казіміра Малевіча, які ў “Часы Радэна” жыў і працаваў у Віцебску!

Мастыхін

У “Галерэі Мастацтва” — выстаўка жывапісу Васіля Пешкуна, на якой ён прадставіў свае нацюрморты і пейзажы.

У майстэрні мастака.

Васіль — яркі прадстаўнік таленавітай маладой генерацыі ў свеце выжываючага мастацтва. Яго творчы шлях складаецца даволі паспяхова, але гэта не толькі спрыяльны збег акалічнасцей, а яшчэ і вялікая працаздольнасць і поўная аддача прафесіі. Ён імкнецца кожны дзень праводзіць плёна, адточваць сваё майстэрства і, канешне, эксперыментавач. Але ў першую чаргу гэта творчы працэс, без якога мастак проста не можа існаваць.

Кожны чалавек мае свае карані і месца, адкуль ён родам. Васіль Пшчун нарадзіўся ў Гомелі. Але, як і большасць дзяцей свайго пакалення, праходзіў лета ў вёсцы. Сюды ён ездзіць і сёння, прычым — у любою пару года. Адпачынак на прыродзе усё роўна сумяшчаецца з працай. Летам яго Муза нібыта саткана з лёгкага паветру ветру, напоўненага водарам лугавых траў, з промняў яркага сонца, з карункаў ценяў на залатых пясчаночках даражка. Вясковыя пейзажы Пешкуна прасякнуты любоўю і сэрдачнай цёплынёй, сапраўднымі пачуццямі і ўспамінамі аб мілых мястэчках.

Працуючы ў плённых умовах мастаку неабходна цалкам паглыбіцца ў наваколле. Перадаць менавіта той момант і настроі — справа не простая. Але Васіль спраўляецца з гэтым дзякуючы віртуознай тэхніцы, нестандартнаму кампазіцыйнаму рашэнню і свабодзе ўспрымання. Па сваім характары гэта энэргічны, адкрыты, некалькі імпульсіўны чалавек. Аднойчы на адкрыцці персанальнай выстаўкі Васіля, адзін сябар параўнаў яго з фехтавалышчыкам. І сапраўды, на відэа з майстар-класа, якое здымаў у яго вёсцы Надзвін,

Любоў, якая танцуе Эйфмана

Сцэна з балета “Радэна”.

Пра варыянт канцэпцыі “сяброўства” на нашу карысць

ціна Елізар’ева. Сцэнаграфія — нашага Зіновія Марголіна, які, праўда, даўно ўжо лідэраваў беларуска-расійскім мастаком.

У адной з замежных рэцэнзій знайшла кпіны з нібыта няўдалага афармлення — “абстрактнай канструкцыі”, што “не выклікае асацыяцыі з часам Радэна”. І падумала пра тое, наколькі тое ажурнае ме-

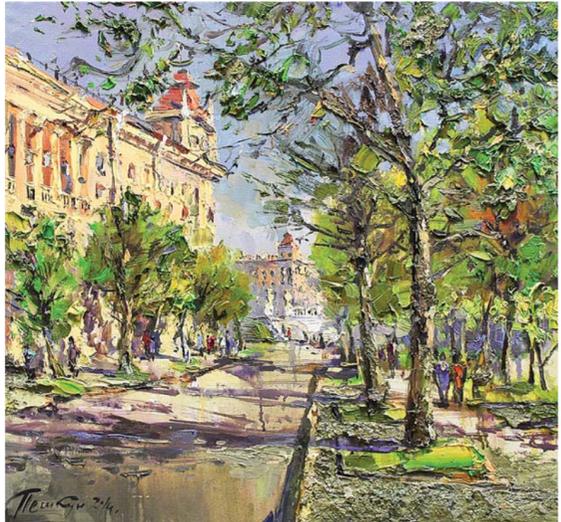
стак трымае ў адной руцэ пэндзаль-шпагу, а другую заклаў за спіну, нібы змагаўся з прыродай, фарбамі і палатном. У выніку гэтай своеасаблівай бітвы Васіль выходзіць пераможцам, бо тут жыве ягонаю душа і ягоная Муза-сялянка.

Беларускія кравяды напоены парозамам. На адных гэта шчыльныя, пастозныя мазок, які стварае ўражанне вясновага бездарожжа, зямлі ці гурбаў снегу. Рэалістычнасць гэтых прац настолькі моцная, што глядач, маючы добрую фантазію, можа нават адчуць своеасаблівы вільготны пах паветра разам з туманам. На іншых палотнах пераважаюць мяккія колеры, быццам акарэльныя пера-

ражыжы, здавалася б, зусім непрыкметных куклоў. Архітэктурныя пабудовы пазаўважна ў Пешкуна залішняй манументальнасці, а славу-мощам, бо тут жыве ягонаю душа і ягоная Муза-сялянка.

Беларускія кравяды напоены парозамам. На адных гэта шчыльныя, пастозныя мазок, які стварае ўражанне вясновага бездарожжа, зямлі ці гурбаў снегу. Рэалістычнасць гэтых прац настолькі моцная, што глядач, маючы добрую фантазію, можа нават адчуць своеасаблівы вільготны пах паветра разам з туманам. На іншых палотнах пераважаюць мяккія колеры, быццам акарэльныя пера-

Калі пэндзаль — шпага

Васіль Пшчун. “Поры і сталіцы”.

лівы. Тонкія галінкі дрэў абазначаны пэндзлем, а стрыманыя пастозныя акцэнтаў усяго некалькі. Яшчэ ў адным варыянце жывапісу мастака ёсць кароткія, хуткія, вібруючыя мазкі з мноствам адценняў, якія надаюць карціне яшчэ больш дынамікі. Усе тры прыёмы працуюць на эмацыйнае ўспрыманне стану прыроды, што ўбачыў аўтар.

Зусім іншая атмосфера пануе на вуліцах горада. Пшчун — адзін з нямногіх мастакоў, які выходзіць з эцюдызмам “у людзі”. А на пытанне, віта аддзяваючы яго шум машын ды мінакі, адказвае, што навучыўся абстрагавацца і не заўважаць знешнія раздражняльнікі.

Гарадскі пейзаж, як прызнаецца сам Васіль, вельмі цікавы жанр. У ім ён знаходзіць магчымасць выказаць з эцюдызмам “у людзі”. А на пытанне, віта аддзяваючы яго шум машын ды мінакі, адказвае, што навучыўся абстрагавацца і не заўважаць знешнія раздражняльнікі.

Гарадскі пейзаж, як прызнаецца сам Васіль, вельмі цікавы жанр. У ім ён знаходзіць магчымасць выказаць з эцюдызмам “у людзі”. А на пытанне, віта аддзяваючы яго шум машын ды мінакі, адказвае, што навучыўся абстрагавацца і не заўважаць знешнія раздражняльнікі.

Складаныя кампазіцыі з мноствам рэчў патрабуюць больш тонкай падрыхтоўкі. У самім працэсе ёсць нешта ад тэатральнай “кухні”. На некаторы час месца, на якім кампазіцыя будучы нацюрморт, становіцца своеасаблівай сцэнай. Кожнай рэчы адводзіцца сваё роля, гаючыя ці другога плану, але ўсе яны павінны ўзаемадзеінічаць адно з адным, а з іншага боку — несці ўражанне цэласнага вобраза.

Калі жывапіс закранае патаемныя “куткі” душы, “дастае” з памыці светлыя ўспаміны і пачуцці, абуджае эмоцыі, дорыць радасці і адчуванне сапраўднага шчасця, ці не доказ гэта таму, што аўтар ідзе ў правільным кірунку. Застаецца спадзявацца, што верная Муза Васіля Пешкуна будзе і далей усюды наведваць свайго майстра, натхняць яго і дапамагаць ў дасягненні новых вяршынь.

Ульяна ФЯДОТАВА, мастацтвазнаўца

(Працяг. Пачатак у №№ 8, 9, 11.)

Мы сёння завершым гаворку пра Талачынскі раён і больш падрабязна спынімся на культуры Сенненшчыны. А пагаварыць, як і заўжды, ёсць пра што. Тым больш, што ў гэтым артыкуле мы распавядзем пра работу СДК, музея і раённага дома рамёстваў. Калі ўлічыць, што праблемы бібліятэчнай справы з нашых старонак не знікаюць, дык у сённяшняй публікацыі прадстаўлены досыць шырокі спектр культурных прывяржэнтаў.

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Барысаўскі і Крупскі раёны Міншчыны — Талачынскі і Сенненскі раёны Віцебшчыны

Мода на электрагітары?

Апошняя ў гэтым аўтатуры "К" фарба ў партрэт сельскай культуры Талачынскага раёна — гэта расповед пра СДК аграгарадка "Серкавіцы". У адрозненне ад бібліятэкі з матэрыяльнай базай тут усё як мае быць. Кіруе ўстановай Яўген Недасека, якога засталі за "клавішамі". Аказваецца, у аграгарадку дзейнічае ці не адзіны на раён ВІА. За тыя дваццаць пяць гадоў, што Яўген Недасека працуе ў СДК, праз музычны калектыў прайшоў дзясятка маладых людзей. Нядаўна колішні вучань кіраўніка вярнуўся ў вёску і вырашыў далучыцца да "дарослага" музычнага гурту — хлопец грае на ударных. Далучыўся да ВІА і адзін з бежанцаў з Данецка, які працуе на ферме ды грае на гітары. Сам дырэктар СДК грае на ударных, клавішных, гітары, баяне... Дзівіла ж, што за 30 гадоў, якія дзейнічае ансамбль, ён так і не атрымаў назвы. А па законах маркетынгу, як няма назвы — дык няма і брэнду.

Інструменты, якія пабачылі ў СДК, аказаліся рарытэтнымі. Тая ж гітара пабачыла свет ажно ў 1985 годзе. Па словах Яўгена Недасека, у 1986-м мясцовая гаспадарка вырашыла пасадынічаць стварэнню музычнага калектыву і набыла неабходную апаратуру. Папаўненне адбылося

Акцыя "К":
журналісцкі
аўтатур
па СДК
і не толькі

Пра Рай, панядзелак

Сенненскія падыходы да брэндыву: рэалізацыя і не

У Сенненскім раённым доме рамёстваў.

"Уганараванне" Машэрава.

толькі ў 2007-м, калі вёска змяніла статус на аграгарадок.

Здавалася б, з баявым музычным калектывам ды неабходнымі інструментамі можна зарабляць неабліга грошы, аднак гадавы план у пяць мільёнаў кіраўнік СДК лічыць велікаватым. І без актыўнай гастрольнай дзейнасці па суседніх установах культуры яго, думаецца, не выканаць. Вядома, ёсць яшчэ і дыскатэка. Толькі збіраецца там "то дзесяць чалавек, а то і два толькі прыйдзе". І адным выпускным вечарам на сцэне СДК таксама гадавы план не выканаеш. З клубных фарміраванняў у Серкавіцах дзейнічае фальклорны калек-

тыў "Спадчына", куды ўваходзіць 12 чалавек. Займаецца гурт не толькі спевамі, але і аднаўляе старадаўнія народныя абрады. Маецца ва ўстанове і дзіцячы тэатр мініяцюры.

Пабываўшы ў Серкавіцах, так і не зразумелі сітуацыю з філіялам дома рамёстваў. Чамусьці ў СДК пасля рамонт у 2007 годзе ўжо не знайшлося месца для адной майстрыхі. А хто ведае, мо цяпер у аграгарадку болей бы людзей цікавілася народнымі традыцыямі...

(Не)лірычнае адступленне
Яўген Рагіна

Па маім перакананні, мода на гурты і не знікала ніколі. Проста ў гады майго юнацтва была яна павальнай, а танцы пад "жывы гук" доўга заставаліся нормай.

такой установы няма вось ужо гады два... Нечакана нам сустрэлася акуратная вёска Рай, а потым, за палеткамі, пасярод хмызнякоў — вялізны Чортавы камень пад найменнем "Кравец", які паспеў стаць брэндам (не, не раёна, а гэтых канкрэтных мясцін). Кажуць, жыві тут калісьці... самы звычайны чорт, які ўмеў шыць і выконваў любую кравецкую замову ад сялян. Але аднойчы яны пакрыўдзілі хвастатага краўца... З таго часу, нібыта, і доўжыцца тут жыццё паміж выраем ды чортавымі выбрыкамі...

Геаграфічная адметнасць Сенненшчыны ў тым, што знаходзіцца яна ў далечыні ад абыякавых аўтатрас, а чыгункі няма. Напэўна, па гэтай, сярод іншага, транспартнай прычыне многія не ведаюць, што

тут нарадзіліся дзяржаўны дзеяч, Герой Савецкага Саюза Пётр Машэраў (вёска Шыркі), лётчык, Герой Савецкага Саюза Аляксандр Гаравец (вёска Машканы), скульптар Заір Азгур (вёска Маўчаны), пэат Ана-толь Вялюгін (таксама Машканы)... І менавіта ля Сянно на пачатку Вялікай Айчыннай адбылася ці не самая буйная ў свеце танкавая бітва...

(Не)лірычнае адступленне
Кастусь Антановіч

Пабачыўшы на карце населены пункт з назвай "Рай", наша каманда вырашыла хай сабе і праехаць які лішні дзясятка кіламетр-

раў, але зрабіць фотаздымак на фоне "райскай" шальды. А таксама пабываць у Доме культуры і бібліятэцы. Вось толькі ў Раі няма ні ўстаноў культуры, ні крамы, ні карчмы. Нягледзячы на інтрыгуючую назву, турыстаў тут няма чым зачапіць. Няўжо нельга прыдумаць якую крэатыўную ідэю і хця б прадаваць тыя ж "райскія яблычкі"? Думаем, пры гэтай рэкламе попыт перавысіў бы прапанову.

...і гарадскія матывы

Хтосьці скажа: рэкламы ў райцэнтры малавата. Спрачацца мы не будзем: усё правільна, каб твой дом быў прыцягальны, яго пастаянна расхвальваць ды добраўпарадкаваць трэба. І самы раз тут паразважаць пра камунальныя праблемы Сянно, што працуюць на імідж раёна. Але далёка не на станючы.

Тое, што асобныя раённыя гатэлі і гатэльчыкі для камфортнага пражывання прыстасаваны мінімальна, мы ўспрымаем як непазбежны цяжар журналісцкага жыцця. Канешне, кепска, што цягам апошніх гадоў (бывалі тут колькі разоў) нумары ў сенненскай гасцініцы застаюцца не самымі ўтульнымі, а тэлевізары ў іх не працуюць з прычыны недасканалай антэны. Але ўдвая горш тое, што шыльда на гасцінічным будынку, прысвечаная памяці Пятра Міронавіча Машэрава, амаль не чытаецца з-за старасці. А не за гарамі — свята Вялікай Перамогі, якую цяжка ўявіць без гераізму нашых партызан, сярод якіх — і Машэраў.

Распавядзіце "К"!

У Бабруйскім мастацкім музеі адкрыліся дзве выстаўкі — "Арт-лэдзі" і "Сны". Першая нарадзілася з жадання стварыць вясновы настрой у глядача, пазнаёміць яго з творчым бачаннем бабруйскіх мастакаў і, вядома ж, адкрыць новыя імёны. У экспазіцыі — жывапіс, графіка, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, фатаграфія, дробная пластыка.

БАБРУЙСК

Тамара Маненюк аддае перавагу класічнай акварэлі і прапануе шыры лірычны беларускі пейзаж. Далікатна і вытанчана працуе з тэкстылем Таццяна Арасланава. Яна прэзентуе лёгкія, з густам выкананыя творы, дзе спалучаюцца традыцыйнае пляценне, выразны рэльеф і мяккая колеравая гама. Вышыўку абралі крыніцай натхнення Наталля Калтыгіна і Ала Кірылава. У кожнай — індывідуальная тэхніка, поўная імпрывізацыі. У выніку эксперыментаў

Што табе прыснілася, лэдзі?

Ала Кірылава. "Мір дому тапіну".

з колерам і фактурай іх габелены — прывабныя. А Наталля Калтыгіна парадавала яшчэ і мастацкай керамікай. Ірына Кустава прадставіла работы ў тэхніцы батыка і станковага жывапісу. У роспісу па тканіне Ірына — неабмежавана вольная. Таццяна Карчажкіна выкарыстала ў дэкаратыўных пано магчымасці аб'ёма і падфарбоўкі скуры. А графічныя аркушы Таццяны Яновіч запрашаюць чытача ў іншы вымя-

рэнні жаночага ўнутранага свету. "Жанчыны-кветкі" — назва серыі фотарт-партрэтаў Алены Нікіфаравай.

Сярод новых імёнаў у экспазіцыі "Арт-лэдзі" — Наталля Чайка (канструктыўныя калажы), Наталля Чарнышова (аўтарскія лялькі ў гістарычных касцюмах). Першыя крокі ў мастацтве робяць Дар'я Грэжава, Іна Сафонава (графіка), Юлія Мітраховіч (кераміка), Людміла Кіслёнак (жывапіс).

Таццяна Арасланава. "Блікі".

Выстаўка фітадызайна "Сны" знаёміць з творчасцю Рыты Смірновай — майстра з Асіповічаў. Гэта больш за сто дэкаратыўных пано і аб'ёмных кампазіцый, выкананых з прыродных матэрыялаў. Прадстаўлены ў Бабруйскім мастацкім музеі і работы вучняў Рыты Леанідаўны.

Ала МАЛЬЦАВА,
навуковы супрацоўнік
Бабруйскага мастацкага музея

На людным месцы

Валянціна Лёгка вырабляе эксклюзіўныя лялькі, апранае іх у старажытныя касцюмы сталінскага краю, тым самым захоўвае і перадае нашчадкам спадчыну продкаў.

СТОЛІН

У яе калекцыі — дзясяткі абрадавых лялек, аднак аднолькавых сярод іх не знойдзеш. Вось тыя, што гукаюць вясну. А тут водзяць карагод ля спелага жытняга снапа. У палатных сарочках, рознакаляровых спадніцах з вышывымі фартухамі. Гэта імітацыя дажынак.

Педагог дадатковай адукацыі Столінскага раённага цэнтры дзіцячай творчасці Валянціна Лёгка стварыла ў 1998 годзе студию народных промыслаў "Вышыванка", якая шэсць гадоў таму стала "Узорнай". Падлеткі знаёмяцца з багаццем народнай вышыўкі, разнастайнасцю швоў, асвойваюць вышыўку крыжом, тэхналогію вырабу лялькі-згортыша. Цягам часу работа ўскладняецца — ідзе знаёмства з разнастайнасцю арнаментаў у на-

Музей у Сянно.

і пятніцу

Дырэктар РДР Вольга Квашко.

Рай на сенненскай зямлі.

Дырэктар музея Іва Шубко (злева) і старшы навуковы супрацоўнік Ганна Цімашанка.

Працяг матэрыялаў аўтатура журналістаў "К" па ўстаавах культуры Сенненшчыны чытайце ў наступных нумарах.

Спадзеў на Сталіна...

Вернемся ў горад. Дзе знаходзіцца мясцовы музей, у раёне ведае кожны. Дужа ягоняя фасады адметныя. Як і ў Талачыне, установа месціцца ў старадаўніх мурах. Музей абжыўся ў будынку колішняй земскай управы, узведзенай па індывідуальным плане ў 1910 годзе з элементамі класіцызму.

Дырэктар Іва Шубко падзялілася з намі надзённымі клопатамі. Найперш, агульнай тэндэнцыяй да зніжэння колькасці наведвальнікаў. Не спрыяе турыстычнай перспектыве і тая самая аддаленасць Сянно ад магістральных шляхоў. Што тут казаць, калі з Мінска ў гэты горад можна праймаць рэйсам даехаць толькі ў панядзелак і пятніцу. Каб выправіць сітуацыю, музей арганізоўвае экскурсіі па раёне — пераважна на транспарце замоўцы. Балазе, цікавых аб'ектаў на Сенніншчыне хапае. Згадайма так званы помнік прыроды "Каплічка", сядзібу пачатку XX стагоддзя роду Свяцкіх у вёсцы Пламя, паштовую станцыю ў Паграбёнцы сярэдзіны XVIII стагоддзя, касцёл у Застадоллі і драўляную царкву святога Уладзіміра ў вёсцы Обаль...

З іншага боку, музей не можа пахваліцца пастаяннай экспазіцыяй. Падобная сітуацыя, мо толькі яшчэ больш горшая, назіраецца на Віцебшчыне хіба ў Дуброўне, дзе фонды па-ранейшаму месціцца ў будынку райвыканкама... Здавалася б, у раёне рэгулярна адбываюцца раскопкі археалагічных помнікаў (і Інстытутам гісторыі, і Віцебскім дзяржуніверсітэтам). Прынамсі, можна стварыць добрую экспазіцыю, прысвечаную першабытным стаянкам нашых продкаў. Вось толькі знойдзеныя старажытныя прадметы чамусьці не трапляюць у мясцовы музей... Ды і набыць тыя ці іншыя каштоўныя рэчы ўстанова не можа сабе дазволіць. Застаецца спадзявацца толькі на свае экспедыцыі. Так, пад час адной з іх, у закінутай хаце быў знойдзены ўнікальны фотаздымак пачатку XX стагоддзя, на якім адлюстраваны сельскагаспадарчы тэхнікум, які да Вялікай Айчыннай вайны размяшчаўся ў сядзібе Свяцкіх.

З плюсаў можна адзначыць і той факт, што сенненскі музей мае пастаянную карцінную галерэю, названую ў гонар мясцовага мастака Уладзіміра Гоманава з 28 палотнамі. Праўда, часова там размяшчалася камерцыйная выстаўка васковых фігур "Кола гісторыі", якая пераехала ў Сянно з Талачына. Але назваць яе камерцыйнай уласна для музея можна з вялікай нацяжкай: больш

за палову сумы ад прададзеных білетаў пералічваецца на рахунак уласнікаў выставачнага праекта.

Таму застаецца спадзявацца на свой крэатыў. Так, у музеі распрацаваны інтэрактыўныя экскурсіі і заняткі са школьнікамі. На іх можна даведацца, да прыкладу, як ладзіліся на Сенненшчыне вяржоркі. А ў тыя ж "ночы музеяў" праводзіцца "Этнаграфічны марафон" і "Этнаральны экспрэс", прэзентацыя вясельнага абраду. І гэта дае свой плён. Летась у музеі адбылося каля дваццаці этнавяселляў, кожнае з якіх сёння каштуе маладым у 200 тысяч рублёў.

Пазнаёміўшыся з крэатыўнымі праектамі, цікавымі выстаўкамі, мы так і не пабачылі сувеніраў. А ўсе адгаворкі, маўляў, кожны можа купіць сувенір у краме РДР, выглядаюць смешнымі. Пагадзіцеся, турыст спачатку прыходзіць не ў Дом рамёстваў, а менавіта ў музей. Ды і каб не было ў музея цікавостак, якія можна з поспехам размяшчаць хай сабе на магніціках! Згадаем хаця б дзяржаўны сцяг. У музеі нам распавялі, што арнамент для яго быў абраны з мноства варыянтаў і зацверджаны яшчэ за савецкім часам, а аўтар варыянта, які выкарыстоўваецца і па сёння, — сялянка Матрона Маркевіч, што нарадзілася ў сенненскай вёсцы Клімавічы, а жыла і пахаваана, як высветліў краязнаўца Васіль Бандарэвіч, ў мясцовай жа вёсцы Касцелішча. Арнамент гэты яна выткала на ручніку яшчэ ў 1917 годзе. Ідэя арнамента ў тым, што шчасце складаецца з працы і майстэрства... Ромб з крукамі абазначае хлебную ніву. Іншая сімволіка "гарантуе" ўдачу, багацце, урадлівасць...

Маркевіч памерла ў 1957 годзе, знікла з карты раёна і вёска Касцелішча. Але вы згодныя з тым, што імя гэтага чалавека павінны ведаць усе беларусы, што яно — нароўні з імёнамі Машэрава, Азгура, Гараўца? І першы крок да гэтага, падаецца, павінен зрабіць Сенненскі музей.

Музейшчык і краязнаўца Васіль Бандарэвіч у той дзень, на вялікі жаль, хварэў. Але мы пазнаёміліся з ягонай жонкай Галінай Бандарэвіч, якая працуе акампаніятарам у РДК. Сям'я, словам, — унікальная. Але пра гэта — гаворка ў наступным артыкуле.

НТР у РДР

У дачыненні да дырэктара РДР Вольгі Квашко начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Сенненскага райвыканкама Сяргей Мяцеліца зазначаў, што яму патрэбны найперш амбіцыйныя работнікі, а Вольга —

менавіта такая. У наступным нашым артыкуле мы змесцім грунтоўную гутарку з начальнікам аддзела, які на ўсё мае свой адмысловы погляд. А цяпер — пра РДР.

Дом рамёстваў створаны ў 1993 годзе. З таго часу туліўся спачатку на першым паверсе музея. Сёння дзейнічае ў будынку, што дастаўся ў спадчыну ад мастацкай школы. Таму тут ёсць ад тры выставачныя залы, шмат майстэрняў і пакоў для навучання ганчарству, роспісу па дрэве, вышыўцы, ткацтву, саломкапляццэнню, карункапляццэнню, выцінанцы, па вырабе паясоў, глінянай свістулькі. Але ўразлікі не толькі плошчы (болей, бадай, і не трэба). Здзівілі найперш якасць вырабаў дзяцей і дарослых. Таму гандаль у салоне "Сенненскія сувеніры" — вельмі жвавы, а экскурсіі па залах і майстэрнях — частыя і даволі шматлюдныя. Самае станючае ўражанне выклікала і тое, што майстры выконваюць замовы насельніцтва па вырабе традыцыйных рэчаў, дапамагаюць з афармленнем памяшканняў у беларускім стылі. Словам, традыцыі Матроны Маркевіч годна працягваюцца.

Мы назвалі б Сенненскі РДР адным з лепшых у краіне васьмі яшчэ з якой нагоды. Калісьці пісалі, што было б няблага адрадзіць выраб традыцыйных ткацкіх станкоў на падставе сучасных тэхналогій, асвоеных у выніку навукова-тэхнічнай рэвалюцыі... Аказваецца, нашы мары-развагі даўно ажыццёўлены ў Сянно. Як гэта зрабілі, раз і назаўжды акрэслішы доўгатэрміновую перспектыву РДР? Пра гэта таксама чытайце ў нашым наступным артыкуле.

А напрыканцы застаецца дадаць, што Сенненскі дом рамёстваў сёння паспяхова рэалізоўвае праект па замацаванні ў сваіх творах мясцовага брэнду — святой каплічкі, што сустракае прыездных на пачатку горада.

Агульнае (не)лірычнае адступленне

Сёння ў Сянно можна сфатаграфавалі з роставымі выявамі замежных палітычных дзеячаў. Нам больш даспадобы была б выява Пятра Міронавіча Машэрава. Але гэты брэндавы вобраз пакуль не стаў дамінуючым. Толькі пачынае раскручвацца асоба Матроны Маркевіч. Яшчэ нельга набыць магніцікі са здымкамі работ Азгура і партрэтам героя Гараўца. Адсутнічаюць на банерах цытаты з вершаў Вялюгіна. Цікава будзе прыехаць сюды гадоў праз пару.

К

Палатняны люд

цыянальным касцюме, ручніку, народнай вышыўцы, асвойваецца тэхналогія выканання традыцыйнага народнага касцюма і ручнога ткацтва пояса.

З работамі студыі "Вышыванка" і яе кіраўніка можна азнаёміцца на выстаўцы, якая адкрылася ў выставачнай зале Цэнтра дзіцячай творчасці. Дарэчы, "Вышыванка" стварыла сцэнічныя касцюмы для ансамбля танца "Палескія плясуны" і мужчынскай групы аркестра народных інструментаў Столінскай сярэдняй школы № 2.

Валянціна Лёгкая — інжынер-тэхнолаг ткацтва. У свой час працавала ў Доме палескай культуры, дзе атрымала вопыт наладжвання выставак народных умельцаў Століншчыны. У галіне культуры працаваў і муж — Іван Лёгкі, харэограф па адукацыі, цяпер — настаўнік рытмікі сярэдняй школы № 2, кіраўнік узорнага ансамбля танца "Палескія плясуны". Ім часта даводзіцца быць разам на адных і тых жа фестывалях і конкурсах, падтрымліваць адзін аднаго і ў жыцці, і ў творчасці.

Валянціна Лёгкая і яе работнікі. Фота аўтара

Галіна ГАШЧУК

ФОТОФАКТ

Будзе рэкордны пояс

26 сакавіка ў Магілёўскім абласным метадычным цэнтры народнай творчасці і культурна-асветнай работы ў рамках падрыхтоўкі да свята "Александрыя збірае сяброў" ткачыкі з раёнаў вобласці распачалі працу над "Купальскім поясам". Па задуме, ён уключыць традыцыйныя матывы арнаментаў раёнаў Магілёўшчыны і стане самым доўгім з сатканых на Беларусі. Яшчэ летась Цэнтр зладзіў семінары па ткацтве паясоў, каб майстрыхі авалодалі рамяством, развілі навыкі. Надзеі спраўдзіліся: ткацтва паясоў на Магілёўшчыне адроджана і набыла папулярнасць. Першы вынік праекта прадставіць на свяце ў Александрыі. А кожны гоць свята атрымае магчымасць паўдзельнічаць у тканні пояса і з дапамогай майстрых авалодаць сакрэтамі рамяства. Планаецца, што пояс працягнуць ствараць і пасля свята.

Алёна БЕЛАНОЖКА, вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра НТ і КАР

Тактыка культурнага развіцця

Калі бібліятэка прывабная?

З пункту гледжання бібліятэкара абвясчэнне 2015-га годам моладзі — нагода для актывізацыі нашай работы. Мы, як ніхто, ведаем цану пытання: калі сёння маладыя людзі не пойдучь бібліятэкі, заўтра яны не прывядучь сюды сваіх дзяцей.

Мы чакаем, што ў год моладзі ўлады звернуць больш пільную ўвагу на патрэбы гэтай групы грамадства, якая складае значную частку чытачоў бібліятэчных устаноў. Тым самым падтрымку, няхай і ўскосную, атрымаюць і бібліятэкі. Па выніках 2014 года ў Навагрудскай раённай бібліятэцы ўсрэднены паказчык чытачоў ва ўзросце ад 14 да 31 года ў адной сельскай бібліятэцы складае 127 чалавек (ці 19,5%), у гарадской бібліятэцы — 33,4%. Аналіз паказвае, што вясковая моладзь мае высокі працэнт ахопу бібліятэчным абслугоўваннем, а вось у горадзе патэнцыял задзейнічаны пакуль не цалкам. Трэба выпраўляць сітуацыю.

Да выканання гэтай задачы падыходзім з разуменнем. Бібліятэка ў ранейшым успрымманні гэтага слова, без сучаснага абсталявання і антуражу не будзе прывабнай для сучаснага "камп'ютарнага пакалення". Дый сама місія па прыцягненні моладзі да чытання ў сучасных умовах набывае новую глыбіню і змест. Бібліятэкі Навагрудчыны імкнуцца адпавядаць гэтым патрабаванням.

Аддзел бібліятэчнага маркетынгу Навагрудскай райбібліятэкі распрацаваў раённую акцыю "Моладзь за кнігу і чытанне", якая стартавала 1 сакавіка. Яна праходзіць ва ўсіх структурных падраздзяленнях, а таксама — на адкрытых пляцоўках горада (раёна), і доўжыцца будзе да 31 кастрычніка 2015 года.

Дэвіз акцыі: "Чытаць — гэта модна, прэстыжна, актуальна". Яе асаблівасць і патрабаванне ў тым, што рэклама кнігі і чытання павінна ісці ад маладога пакалення. Моладзь раёна ўключыцца ў публічныя мерапрыемствы: флэш-мобы "Навагрудак, чытай!", бібліядэсанты "Чытай пакуль малады!", PR-акцыі "Наш выбар — кніга, наш выбар — чытанне", крэатыў-акцыі "Малады твар чытаючай Навагрудчыны", чэмпіянаты маладых сем'яў па чытанні ўслых "На увесь голас!". Таксама ў межах акцыі будуць арганізаваны два конкурсы: рэкламнай прадукцыі "Прачытай!" і рэцэнзій "Ёсць такая кніга". На сайце Навагрудскай раённай бібліятэкі пройдзе галасаванне "Любімыя кнігі пра вайну", маладыя чытачы складуць топ-рэйтынг "Дзесяць кніг, якія ўзрушылі мяне". Па іх матэрыялах ў кастрычніку ва ўсіх бібліятэках будуць арганізаваны выставы кніжных сімпатый "Я палюбіў гэту кнігу". 15 верасня, у Дзень бібліятэк Беларусі, запросім чытачоў на Дзень адкрытых дзвярэй, калі маладыя людзі атрымаюць магчымасць папрацаваць за кафедрамі выдачы.

Падвядзенне вынікаў акцыі адбудзецца ў Сусветны дзень моладзі 10 лістапада 2015 года на вечарыне "Свет чытання — маладым". Лепшыя бібліятэкі і ўдзельнікі акцыі будуць узнагароджаны дыпламамі і каштоўнымі падарункамі. У якасці рэкламы пройдзе фотасесія актыўных маладых чытачоў, будуць створаны відэаролікі, якія можна ўбачыць на сайце Навагрудскай раённай бібліятэкі і ў сацыяльных сетках. У якасці бонуса актыўным маладым удзельнікам акцыі бібліятэкі прапануюць зніжкі на платныя паслугі. Чытачам ад 14 да 31 года, удзельнікам мерапрыемстваў, дадуць права на бясплатнае карыстанне камерцыйным фондам райбібліятэкі цягам месяца. Флаеры і іншая сімволіка акцыі (паштоўкі-запрашэнні, лістоўкі-выказванні, кніжныя закладкі, анатаваныя спісы, майкі, кепкі) ужо распрацаваны, зроблены і апрабаваны.

Усіх маладых і зацікаўленых у інтэлектуальна напоўненым заўтра бібліятэкі Навагрудчыны пачалі прыцягваць да удзелу ў публічных мерапрыемствах. 13 сакавіка прайшоў агульнагарадскі флэш-моб "Навагрудак, чытай!". Перад пачаткам мерапрыемства бібліятэкары правялі бліц-апытанне моладзі "Чытаць — гэта модна?". З адказамі на пытанне можна азнаёміцца на нашым сайце.

Файна МАЛОЖЭНЕЦ,
загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу
Навагрудскай раённай бібліятэкі

Пра навінкі

Да асноўных работ па рэканструкцыі і рэстаўрацыі будынкаў Тэатра юнага гледача прыступілі восенню 2010-га. Займалася гэтым толькі дзяржава без прыцягнення прыватных інвестараў. Вонкава галоўны корпус, які з'яўляецца помнікам архітэктуры, не змяніўся. Але ўнутры змен багата.

Асабліва "дасталася" сцэне, якую, як кажа дырэктар тэатра Ігар ВАРОНІН, насыцілі абсталяваннем і апаратурай максімальна, ператварыўшы яе такім чынам у адну з самых функцыянальных у краіне пляцовак. З навінак: пяць пад'ёмных сегментаў на кругу сцэны, які верціцца, вялікая штанкетная гаспадарка — на гэтых трубах, якія узнікаюцца і апускаюцца, мацуюцца тканіна, дэкарацыі. Адзін таксама два пульта — асістэнта рэжысёра і механіка, светлаву і гукавую тэхніку высокага класа, відэаабсталяванне, аркестравую яму. "Але аркестра ў штаце не будзе, — заўважае Ігар Генрыхавіч. — У выпадку неабходнасці па дамоўце запросім інструментальны гурт. Дарэчы, цяпер у тэатра маецца магчымасць ажыццяўляць і музычныя праекты — балазе, маем і канцэртны раэль".

Ігар ВАРОНІН.

■ Далёка не ўсе маладыя рэжысёры, акцёры з ліку выпускнікоў профільных навучальных устаноў ідуць працаваць у сферу культуры. **Хто губляе цікавасць, каго заробак не задавальняе.** Таму адна з задач ТЮГа — назапашванне стымулюючых фактараў для прыцягнення прафесіяналаў. З адкрыццём новага будынка магчымасцей у гэтым сэнсе стане больш.

У глядзельнай зале да рэканструкцыі было 459 пасадачных месцаў, цяпер — 323. Памяншэнне адбылося за кошт выканання неабходных патрабаванняў па пажарнай бяспекі. Знік пярэдні рад, павялічылася адлегласць паміж асатнімі, шырэшымі зрабіліся і праходы. "Згаданае пайшло на карысць як публіцы — ёй стане зручней, — так і тэатру, — тлумачыць спадар Варонін. — А таму прасцей выканаць план па працэнце запаўняльнасці залы. Ды і чым зала большая (і пры гэтым не вельмі кампактная), тым больш гледачы адчуваюць нейкую адарванасць ад дзеі на сцэне. А камернасць ТЮГа відэафонна да твару". Вядома, з'явіцца і глядацкае кафэ, а да яго — буфет для супрацоўнікаў тэатра. Арандатары ўжо вызначаны.

Размешчаныя раней побач з асноўным будынкам двухпавярховік і невялікую гаспадарчую пабудову знеслі, узвёўшы на іх месцы, лічы, шасціўзроўневае збудаванне (чатыры павер-

Рэпарцёрскі марафон

Прызнаюся: у мінскім Тэатры юнага гледача я быў усяго аднойчы — напрыканцы 1990-х на прэзентацыі "Народнага альбома". Успаміны пра мерапрыемства ў мяне засталіся выдатныя, а пра тое, як выглядаў сам тэатр, — даволі няпэўныя. Таму новае спатканне з ТЮГам, што пасля рэканструкцыі яшчэ не адкрыўся, прыемна хвалявала. Дык вось, "утульна" — тое адно слова, якім я ахарактарызаваў бы ўбачанае. І ніякага будаўнічага смецця ці бачных недаробак. Так, напэўна, дзесьці штосьці яшчэ падкруціць, падправяць, але, па вялікім рахунку, да розуму засталася давесці толькі мантаж сцэны. І пяцігадовы "антракт" скончыцца...

Алег КЛІМАЎ

Абноўленая глядзельная зала...

Новая сукенка ТЮГа

"Утульна": пра тое, якім стане галоўны дзіцячы тэатр краіны

...і фае. / Фота Таціяны МАТУСЕВІЧ

хі плюс скляпенні ды гарышча) адміністрацыйна-вытворчага комплексу, што злучаецца з галоўным корпусам, таму плошчы ТЮГа значна павялічыліся. А ўнутранае аздабленне, барэль-ефы, роспіс, уся гістарычна-мастацкая частка галоўнага корпуса захаваліся. Яны спазналі толькі рэстаўрацыю.

Калі?

— Плануецца, што тэатр расчыніць свае дзверы для гледачоў 1 чэрвеня, у Міжнародны дзень абароны дзяцей, што сімвалічна, — паведамляе Ігар Генрыхавіч. — Пакуль жа цвёрда магу заявіць: будаўнічыя работы завершаны, заканчваецца пуская-наладачныя. Бліжэйшым часам тэатр прысту-

пае да працы на новай сцэне па фарміраванні рэпертуару адпаведна яе ўмовам. Мы пяць гадоў даем спектаклі ў Доме літаратуры з яго маленькай сцэнай, куды ўціснулі дэкарацыі наўных спектакляў. Цяпер ім трэба вярнуць адпачатковы выгляд, выкарыстоўваючы тэхнічныя магчымасці новай сцэны, святла, гуку. За гады "падарожжаў" з'явіліся новыя спектаклі, якія таксама патрабуюць адаптацыі. Лагічна, што новы ТЮГ сустрэне публіку і новымі пастаноўкамі.

А яшчэ тэатр абвясціў конкурс у некалькіх узроставых намінацыях па напісанні п'ес. Брэндавы спектакль — вось пра што марыць Ігар Варонін. Такі ў рэпертуары ёсць — "Тарас на Парнасе", — але тэатр вядзе

пошукі і сярод сучаснай драматургіі. "Галоўнае прызначэнне тэатра, зыходзячы з нашай градацый пастановак, — наведванне яго сям'ёй. Таму з прыцэлам на гэта і складаецца праграма развіцця — тэатр для дзяцей з бацькамі", — зазначае Візаві.

Адна з будучых прэм'ер — спектакль "Сіняя птушка" па п'есе Морыса Метэрлінка з прыгожымі касцюмамі і цікавымі дэкарацыямі. Не выключана, што менавіта гэтая казачная феерыя стане галоўнай "разыначкай" урачыстага адкрыцця. А само будучае дзейства стартуе проста з уваходу. Але раскрываць усе творчыя планы ў тэатры не спяшаюцца. Наогул, сезон 2015 — 2016 гадоў — юбілейны для ТЮГа: у красавіку 2016-га тэатр адзначыць сваё 60-годдзе.

■ Ігар Варонін: "У глядзельнай зале да рэканструкцыі было 459 пасадачных месцаў, цяпер — 323. Гэта пайшло на карысць як публіцы — ёй стане зручней, — так і тэатру. А таму прасцей выканаць план па працэнце запаўняльнасці залы".

— Ці ўсё атрымалася з перабудовай? — пытаюся я ў дырэктара.

— Шмат прыгожага. Падлогі паркетныя ў фае глядзельнага годна, але... гэта непрактычна, для разавай візуалізацыі, — шчыра адказвае ён. — Так што тэхнічным службам цяжкавата ў гэтым сэнсе давядзецца... Ці прасцей гледачоў прыходзіць у абутку са светлай падэшвай? — жартуе дырэктар і працягвае. — Мо сёе-тое выйшла не так, як хацелася б. Але асноўныя заўвагі падправілі ўжо. Вялікі дзякуй дзяржаве, што ў цяжкі для эканомікі краіны час давала рэканструкцыю да завяршэння і ў выніку падаравала і трупі, і ўсёй Беларусі гэты прыгожы тэатр. А наша місія — напоўніць яго высокаэстэтычным зместам, выклікаць цікавасць як у дзяцей, так і ў дарослых.

Кажучы аб верагодным паўнэнні творчымі кадрамі для абноўленага тэатра, Ігар Генрыхавіч адзначае: таленты сярод выпускнікоў профільных навучальных устаноў, вядома ж, ёсць, аднак праблема, на яго погляд, заключаецца ў тым, што далёка не ўсе маладыя спецыялісты — рэжысёры, акцёры — сёння ідуць працаваць у сферу культуры. Хто губляе цікавасць, каго заробак не задавальняе. Таму адна з задач кіраўніцтва ТЮГа — назапашванне стымулюючых фактараў для прыцягнення прафесіяналаў. З адкрыццём будынка, мяркуе Варонін, магчымасцей у гэтым сэнсе стане больш. Сваё слова тут павінен сказаць і аглядацкі савет, які ствараецца пры тэатры — балазе на заканадаўчым узроўні сёння з'явіліся пашыраныя магчымасці для партнёрства.

Што ж, новая сукенка Тэатра юнага гледача сядзіць на ім выдатна. Гэта я вам заяўляю з усёй адказнасцю! Хутка і вы зможаце пераканацца ў тым: чакаць засталася няшмат!..

Вялікі фотарэпартаж з абноўленага ТЮГа быў змешчаны ў мінулым нумары "К".

Летам усюды добра. Нават у нашым клімаце. Хоць, як сказаў Пушкін: "Наша паўночнае лета — карыкатура паўднёвых зім". І усё ж — і сонца, і кветкі, і цёплыя дажджы, і ночы, даўжэйшыя за дзень. А выставак, спектакляў і канцэртаў таксама дастаткова, каб не адключыцца ад гарадской культуры. Карацей, лета праводжу ў Мінску.

ІСПАНІЯ

І так склалася, што даўно палюбіла восенню ці — асабліва — зімой бываць там, дзе цёпла, дзе шмат сонца і можна проста паблукаць па вуліцах выдатных еўрапейскіх гарадоў, якія самі па сабе ўжо сталіся твораў мастацтва. Падабаецца, што няма валацуннага натоўпу з фотаапаратамі, нататнікамі, даведнікамі і гідамі. Ашалелыя ад летняй спякоты, турысты аднолькава жвава носяцца па музеех, плошчах, вежах, а па сутнасці — праходзяць "міма рысталішчаў і капішчаў, міма храмаў і бараў, міма свету... (і гора)". Гэта ўжо словы Іосіфа Бродскага.

Узімку ж усё па-іншаму. Выразна праступае і таямніца, і душа, і чароўнасць кожнага горада, з'яўляецца магчымасць адухаўляць урбаністычную прастору падзеямі і цэнямі гістарычных герояў, што калісьці жылі тут. Нарэшце, аказваецца, што акрамя турыстаў, ёсць і мясцовыя жыхары. А галоўнае, як для мяне, — няма знясіляючых зэргаў у музеі, выставачных залы і галерэі.

Гэтай зімой я правяла дзесць дзён у Каталоніі, на беразе мора ў невялічкім мястэчку Камбрільсе. Здавалася б, нічога асаблівага: курорт. Райскае месца для адпачынку на пляжы з залатымі іскрамі ў пяску. Тут заўсёды пахне морам і рыбай. Ціха, спакойна, манатонна-ба-

нальна. Гэта на першы погляд. У мяне ў гэтым мястэчку ёсць добры сябар — сучасны каталонскі жывапісец, скульптар, кераміст Давід Кая Жэне. Цяпер яго ведаюць і мае таленавітыя сябры ў Мінску — і крытыкі, і гледачы. Пісала пра Давіда і "К" ў 2013-м.

А пачыналася ўсё колькі гадоў таму васьмю чынам. Паўтара месяца ў Іспаніі. Ну, колькі можна плаваць, загараць, есці ды піць віно? Праз час зрабілася проста сумна. І раптам... На маленькай плошчы старога горада — пустыя рамы на нацягнутых ад даху да даху вярочках. Афіша з адзіным словам "Выстаўка". Раптам разумею: ад лёгкіх павеваў ветру рамы... рухаюцца і ўзлятаюць, а "карціны", "зняволеныя" ў іх, змяняюцца. То гэта балконы з дзіўнымі кветкамі, то фан-

тан на плошчы, то гадзіннік на вежы, то перспектыва маленькай вулачкі — усё жыве і дышае. Увечары абвешчана адкрыццё выстаўкі. Але раптам пачынаецца моцная, толькі на поўдні магчымая, навалыніца. Вырасла пайсці ў галерэю і пазнаёміцца з мастаком. Чамусьці думала, што галерэйшчыкам ажаца пажылы, пузаты і не вельмі цвярозы іспанец. Ані!

Давід Кая Жэне — малады прыгажун, што размаўляе і пафранцузску, — добразычлівы, гасцінны, прамяністы. Галерэя, яна ж і майстэрня, — гэта мікра- і макрасвет, і космас, і паралельны свет. У карцінах яркая паўднёвая палітра фарбаў, экспрэсія, стыль і вытанчаны густ. Нечакана высветлілася, што побач з сувенірнымі крамамі, крамкамі з купальнікамі, надзіманымі матрацамі і сонцахоў-

юць сабой марскую паверхню. На мой погляд, менавіта такімі стварыў іх скульптар — высокія, амаль 6 метраў у вышыню, тымі, якія ляцяць, вясёлымі і жыццядараснымі, з бяздоннымі нябеснымі вачыма. Такім чынам, я пра тое, як таленавіты творца можа змяніць пейзаж і наваколны маленькі правінцыйны свет чужоўным зваротам у свет мастацтва.

А потым Давід двойчы пабываў у Мінску. Прыляцеў, апырэдзіўшы на суткі памятны ўраган Хаўер, правёў тут тры месяцы, працаваў, зладзіў выстаўку сваіх жывапісных беларускіх фантазій, зняўся ў эпізодзе дакументальнага фільма пра Марка Шагала, запрасіў да сябе ў Каталонію з выстаўкай мінскіх мастакоў і фатографу Ганну Балаш, Аляксея Андрэева, Данілу Парнюка, Тацця-

Беларусы свету

Мая сувязь з Навагрудкам

— У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прэзентаваў выданне "Кніга цудаў Навагрудскай іконы Бягародзіцы як помнік гісторыі XVII стагоддзя". Да стварэння кнігі падштурхнула тая акалічнасць, што тэма рэлігійнага, духоўнага жыцця першай сталіцы Вялікага Княства Літоўскага навуковай грамадзе і аматарам гісторыі мала вядомая. Нават у выданні Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі "Старажытнасці Навагрудчыны — з глыбіні стагоддзяў да нашых дзён" цудтворныя іконы не згадваюцца.

РАСІЯ

меркаванне

Мікалай НІКАЛАЕЎ, загадчык аддзела рэдкіх кніг Расійскай нацыянальнай бібліятэкі

Але шлях да кнігі быў доўгі. У Ленінград я прыехаў, каб працаваць у Інстытуце археалогіі. З сёмага класа браў удзел у раскопках. Але месца ў інстытуце для мяне не знайшлося, прапанавалі пачакаць. А пакуль — перабыць час у бібліятэцы, якая цяпер — Расійская нацыянальная. Там я раптам зразумеў: вось маё месца! Калі ў Навагрудку адшуквалі, напрыклад, кніжныя зашпількі, дык гэта было знаходкай сезона. А ў РНБ стаяць на паліцах гэтыя самыя кнігі з зашпількамі. Але і з дошкамі, з ілюмінацыяй, з тэкстамі. Усё жывое, цэлае, і — шмат тут беларускага. Вось тады я і сказаў сабе: карысць можаш прынесці акурат тут.

У бібліятэцы я працаваў над "Палатай кнігапісчай", пісаў энцыклапедыю па літаратуры і мастацтве. А потым даваў артыкулы і ў беларускую прэсу: такім чынам сябе як беларуса падтрымліваў. Цікава, што аднойчы, калі я выпісваў "Літаратуру і мастацтва", мне прынеслі цэлы стос газет. Відаць, для ўсіх падпісчыкаў-беларусаў у горадзе на Няве. Пошта, матушкі перавязваюць, кінула іх ў маю скрынку. І я такім чынам высветліў, хто выпісвае беларускія газеты. Ужо потым зразумеў: гэта ж фактычна стала пачаткам збору "беларускага Пецярбурга". Званю земляку, кажу, мне занеслі выпадкова, я вам аддам. Так завязаліся сувязі. Потым яны перараслі з кім ў сталыя адносіны, а з кім — у сяброўства.

Працуючы ў бібліятэцы не адно дзесяцігоддзе, даследуючы рукапісы, увесь час думаю пра Навагрудак: кожны год едзь туды на раскопкі. Доўгі час кіравала гэтай справай Фрыда Гурэвіч. Пазней і я арганізоўваў тэхнічныя рэчы ды кіраваў адным з участкаў раскопак. А потым Фрыда Давыдаўна напісала кніжку "Старажытны Навагрудак". Пад час перабудовы кніга тая трапіла ў ленінградскае выдавецтва "Навука", дзе праляжала чатыры гады. Думаю: загінуць матэрыялы раскопак. Бо рукапіс — на друкарскай машыне зроблены тэкст з уласнаручна наклеенымі ілюстрацыямі. Да ўсяго, людзі, дасведчаныя ў археалогіі, ведаюць, што археолагі — гэта тыя, хто нішчыць помнік дзеля ягонага апісання. Такім чынам, калі знікае апісанне помніка — знікае ўсё.

Карацей, каб надрукаваць кнігу, прыдаліся сувязі і кантакты. Знайшліся знаёмыя афіцэры ў штабе Ленінградскай вайскавай акругі. Яны, сярод іншага, адказвалі за друкарню, дзе абсталіваюць прастойвала. Знайшоўся і беларус з Аўстраліі, што стаў спонсарам: па-мойму, долараў пяцьсот дастаў... Такім чынам і вышла кніжка, якая замацавала вынікі раскопак.

Але мая сувязь з Навагрудкам на гэтым не абарвалася. Я ўсё жыццё збіраю факты звесткі, біяграфіі — усё датычнае гэтага горада. Радуюся, што першую сталіцу Вялікага Княства Літоўскага беларускія навукоўцы пачалі вывучаць: матэрыялаў усё больш і больш. Але гісторыі як паўнаважнай белетрызаванай прозы ўсё не існавала. Нарэшце, і гісторыя выходзіць: вось толькі фактаў — шмат, канцэпцыі ж — няма. Так і з гісторыяй краіны наогул: мы ўводзім у навуковы абарот дадатковыя факты, але яны не працуюць, бо патрэбен канцэптуальны стрыжань. У гэтым напрамку і варта, як мне падаецца, скіраваць намаганні.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Заселены астравок мастацтва ў курортным мястэчку

Сірэны Давіда

Сірэны, што ўпрыгожвалі культурны канжэст горада. / Фота аўтара

ФОТОФАКТ

26 сакавіка канцэрт "Аркестр, Тэа і яго сябры" завяршыўся сёлетні марафон з чатырох канцэртаў традыцыйнага вясновага праекта "Шлягеры на ўсе часы" Заслужанага калектыва краіны Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі. Аўтар праекта — мастацкі кіраўнік аркестра, народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Фінберг.

Аркестр і Тэа

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Міхаіл Фінберг.

Вера САВІНА, кінасцэнарыст, журналіст

ТЭКСТ

нымі акулерамі, у клішаваным курортным гарадку усё ж такі ёсць заселены астравок мастацтва. Пагаманілі. Запрасіў на спектакль на набярэжнай.

На наступны дзень адбылося вялікае прадстаўленне: гісторыя Камбрільса, маленькай рыбацкай вёсачкі са сваёй чалавечай трагедыяй. Калісьці ў моры пад час шторму загінулі мясцовыя рыбакі. Музыка — Давіда, тэксты — Давіда, пастаноўка — ягоная ж, як і касцюмы, пастаноўка святла. Такі вольны "мульціінструменталіст" у сваёй творчасці. У прадстаўленні ўдзельнічалі акцёры, танцоўшчыцы-русалкі (сірэны), якія ў той вечар сплылі ў мора. Праз паўгода вясной тэатралізаваная дзея працягнулася. Русалкі вярнуліся з мора тады, калі ў порце на набярэжнай усталявалі скульптуры сірэн. Іх дзве — як у Гамера.

Русалкі, сірэны, марскія пань — гэта адно і тое ж. Але мне больш падабаецца "сірэны". Так іх называе аўтар, гэтак слова гучыць на іспанскай, французскай, італьянскай мовах. Мне больш падабаецца версія аб тым, што яны — дачкі музы танца Тэарпсіхоры і ўвасабля-

ну Бембель. Зараз Давід, як зрэшты, заўсёды, шмат працуе, з поспехам выстаўляецца ў Сарагосе, на Ібіцы, у Гамбургу, у галерэях Парыжа. І марыць зноў прыехаць у Мінск.

...Узімку Камбрільс амаль пусты. Можна цэлы дзень спакойна блукаць па яго вулачках, па набярэжнай, па беразе мора з іскрынкамі ў пяску. Гэта ж усё-такі Коста-Дарада, залаты бераг. Сірэны Давіда ўжо жыўць сваім уласным жыццём: яны зрабіліся сімваламі і знакамі пасёлка, у іх адлюстроўваецца яго мінулае, сучаснасць і будучыня, каля іх прызначаюць сустрэчы і фатаграфуюцца, іх выявы — на календарых і паштоўках. Мне было асабліва прыемна зрабіць фотаздымак на памяць цёплым сонечным лютаўскім каталонскім днём ля гэтых скульптур, таму што пару гадоў таму Давід Кая Жэне яшчэ толькі распаўядаў мне пра сваю задуму, а цяпер я бачу яе так таленавіта увасобленай.

Летам усюды добра. А зімой добра там, дзе ёсць мастацтва, культура і стан душы.

Наталля Іванова ў дуэце з Тэа.

Знайсці звесткі пра першага гукарэжысёра "Песняроў" Мікалая Пучынскага складана: апрача факта яго працы, згадваецца Пучынскі ў эпизодзе з наладкай электраправодкі ў час амерыканскіх гастролей і пры запісе альбома 1978 года. "Вылічышы" Мікалая Дзмітрыевіча ў ліку супрацоўнікаў Белдзяржфілармоніі (ён там інжынер па гукатэхніцы), запісалі гісторыю пра замяжыныя гастролі "Песняроў". Многія з іх гучаць упершыню.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Германія

— Адночы а 17-й у філармонію паступіў званок: заўтра "Песняры" маюць прыбыць у савецкае Пасольства ў Берліне — загад Машэрава, які сам выехаў з дэлегацыяй у ГДР. Паспець атрымаць усе дазволы на выезд, падрыхтаваць апаратуру, сабраць рэчы і патрапіць на вячэрні цягнік нерэальна. Але... Выклікаў сам Машэраў, таму справа вырашалася імгненна! І гэта пры тым, што дакументы ўдзельнікаў і супрацоўнікаў ансамбля былі ў сейфе Міністэрства культуры БССР, а адказнага за захаванне ключа супрацоўніка не маглі знайсці. Карацей, нам тэрмінова выпісалі новыя пашпарты: балазе ў адзела кадры філармоніі знайшлі фота. Ды і праблем з памешнікамі пры такіх спехах зробленых дакументах не ўзнікла.

Непадалёк ад Пасольства і гатэля, дзе нас пасялілі, знаходзілася папулярная крама адзення "Югенд модэн". Туды скіраваў мяне Уладзімір Мулявін, калі пабачыў, што з усіх "Песняроў" у дыпмісіі я буду выглядаць хіпаром. І вось у "Югенд модэн" я даволі танна набываю сабе гарнітур, абутак. Ды, як аказалася, заданне кіраўніка ансамбля я нават перавыканаў: пасля канцэрта ў Пасольстве Пётр Міронавіч падышоў да "Песняроў", каб выказаць падзяку за выступленне, і першаму паціснуў руку... мне, прыняўшы, відаць, праз навітку касцюм за адміністратара. Мулявін тады зірнуў на мяне крыху спадыльба, але, вядома, не пакрыўдзіўся.

Пад час іншых гастролей мы апынуліся ў адной брыгадзе з расійскім ансамблем. І скрыпач "Песняроў" Чэсік Паплаўскі заўважыў, што калегі выходзяць з недалёка ад гатэлю крамкі з падазрона поўнымі пакункамі, неадпаведнымі суме камандзіровачных. Аказалася, зачасцілі калегі ў магазін немца, які, вярнуўшыся дадому пасля палону ў СССР, надта падабаў савецкіх грамадзян, адорваючы іх прадуктовымі знакамі прыязнасці. Шкада, што даведаліся мы пра "шару" перад ад'ездам і "акцыяй" скарысталіся толькі аднойчы...

Па прыездзе з берлінскага Фестываль моладзі і студэнтаў у 1973-м пабачыў сваё вялікае фота ў мінскім гастронаме "Сталічны". А наогул, нас там багата здымалі на ТБ, прычым разлічваліся гатуюкай у канверце. І сума нават на ўсіх — прыстойная,

а бывала, што яе выплачвалі і некалькі разоў на дзень за кожныя асобныя здымкі! Грошы тыя мы не здавалі ў Пасольства (усё роўна ж не распісваліся за іх), а дзялілі пароўну, каб не ўзнікала ні ў каго зайздасці. А пад канец паездкі нават адмаўляліся ад канвертаў: і так хапала. Прычым настолькі, што Чэслаў Паплаўскі нават латарэю мясцовую набываў! А набыць нічога істотнага сабе не маглі: адразу ўзнікла б пытанне, на якія грошы?

Францыя

— Калі калектыў разам з перакладчыкам выляцеў у Каны (пачатак 1976-га), я застаўся ў парызскім аэрапорце чакаць наступны рэйс. Са

но што асобны нумар у Канах я згубіў: яго аддалі спявачцы Валянціне Панамаровай...

ЗША

— Найбольш вядомы выпадак (падзеі восені 1976-га), калі я трапіў у рэпартаж амерыканскага журналіста. Там я праходжу як "хлопец у скуртаной куртцы мотагоншыка". А згадалі мяне праз тое, што амерыканскі стандарт напружання не падыходзіў пад савецкія 220 Вт, пад якія была "заточана" апаратура "Песняроў". Мы звярнуліся да адміністратараў залы і атрымалі бюракратычны адказ: маўляў, электрыка няма, яго трэба выклікаць, а гэта цяпер немагчыма... Але ж праз колькі гадзін канцэрт,

прадстаўнік ансамбля "Рускі сувенір", а таксама я, адказны за "песняроўскі" апарат. Калі справа з тэхнікай (і з усімі рэквізітам гастрольнай брыгады) нарэшце вырашылася, у нью-ёркскім аэрапорце імя Кэнэдзі перакладчыца нешта патлумачыла кіроўцу, пасадзіла мяне ў машыну да яго, а сама села ў іншы легкавік. Калі грузавік з тэхнікай спыніўся ля аднаго з тэрміналаў аэрапорта, хлопцы-грузчыкі падышлі разгружаць кузаў. Я да іх з дапамогай, а яны нешта мне тлумачаць. Але ж я іх не разумею, таму працягваю разгружаць фуры. Тады грузчыкі сядваюць гуляць у карты.

Разгрузіўшы ўсё сам, чакаю, калі мной хтосьці зацікавіцца. Але навокал нікога,

"Песняры" перад паездкай на Фестываль моладзі і студэнтаў у Берліне, 1973 год. / Фота з архіва Мікалая Пучынскага (злева направа)

Прыгоды "гукача"

Мікалай ПУЧЫНСКІ.

Фота аўтара

мною толькі араб — кіроўца фургона, напоўненага нашай тэхнікай. Ніякіх прыкмет цікавасці да сябе з боку служачых аэрапорта не заўважыў. І патэлефанаваў у Пасольства складана: мае веды ў французскай — нульвяны, а рускай мовай не валодаў супрацоўніца аэрапорта. Да ўсяго, мне прапанавалі заплаціць за карыстанне тэлефонам. Але, крыху павысіўшы голас і паўтарыўшы пытанне, знайшоў шлях да паразумнення.

Нарэшце прыехаў саветнік па культуры, які вырашыў усе пытанні і з разгрузкай тэхнікі, і са мной. Ды назаўтра з ілюмінатара самалёта я пабачыў, што загрузілі ў яго апаратуры прыкладна ўдвай менш, чым мы прывезлі. І сапраўды, у аэрапорце непадалёк ад Канаў на канвееры пабачыў не ўсе скрынкі. Што ж, зноўку сяджу, чакаю. І вось праз даволі доўгі час убягае збянтэжаная жанчына і шукае вачыма кагосьці. Гэта аказалася перакладчыца, што, пабачыўшы мяне, уздыхнула з палёгкай, а таксама знайшла "канцы" нашага груза: яго абяцалі пасля дастаўкі ў аэрапорт скіраваць непасрэдна ў Каны! Ад-

таму я прапанаваў наладзіць усё ўласнымі сіламі. Ды амерыканец пачаў распісваць цяжар адказнасці, што зваліцца на яго плечы, калі ён дазволіць мне дакрануцца да шчытка. Тады я прапанаваў яму паказаць мне шчыток і сысці. Так і выйшла. Усё, на шчасце, скончылася добра, канцэрт адбыўся, але такая ж гісторыя паўтаралася ў кожным горадзе, дзе мы выступалі. А артыкул распісваў тую справу як геройства!

Калі ў амерыканцаў з "Нью Крысці Менестрэлс", з якімі мы гастралі, у іншым гарадку зламаўся ўзмацняльнік (ды яшчэ і бліжэй да вечара ў выхадны), я паабяцаў "менестрэлям" дапамогу проста на пляцоўцы. У выніку, яны спрачаюцца на віскі, ці атрымаецца ў мяне адрамантаваць прыбор. Атрымалася! Той з іх, які праіграў, падарыў мне каўбойскі пас ды той самы віскі.

Другія гастролі — налета — хутка згарнуліся з-за таго, што амерыканцам прапанавалі тыповыя савецкі ўрадавы канцэрт. Напрыклад, на мініяцюры пра п'янтоса-сантэхніка не было ў зале ніводнага смяшка: такое стаўленне да працы для тамтэйшых — трагедыя. Да ўсяго, амерыканцы склалі дамову такім чынам, што ўсе выдаткі па канцэртах, якія не адбыліся, клаліся на савецкі бок. А яшчэ і апаратуру нашу арыштавалі: аказалася, з тэатрам яшчэ не паспелі разлічыцца. Таму ў Саюз вылецелі ўсе артысты, а засталіся кіраўнік групы,

Тэхнічныя сакрэты з трох вядомых гастролей "Песняроў"

апроч тых самых рабочых. Спрабую даведацца ў іх, як знайсці нумар прадстаўніцтва "Аэрафлота". Пасля доўгіх перамоў мы паразумеліся, і мне набралі патрэбны нумар. Пераказваю сваю гісторыю, а потым клічу аднаго з амерыканцаў, каб патлумачыў, дзе я. Ён, пагутарыўшы, кладзе слухаўку. Зноў чаканне, якое празмерна зацягваецца. Тады прашу яшчэ раз набраць нумар. Аказваецца, майго тэлефанавання ўжо чакалі: дыспетчар перадала інфармацыю, але ж так і не змагла патлумачыць кіраўніку групы, дзе я. А жанчына тая ўжо панікуе: ні мяне, ні апаратуры! І якая ў яе была палёгка, калі яна пачула мой голас і ўсё высветлілася.

А што да паводзін грузчыкаў, дык мне патлумачылі, што я, аказваецца, спрабаваў адабраць іх працу. Таму сваёй дапамогі я нават і не прапанаваў пры пагрузцы.

— А першыя гастролі "Песняроў" за мяжу я прапусціў. Тыя, у 1971-м, калі ансамбль у Сопаче сустрэўся з Чэславам Нэмэнам. Адбылося так, што мяне не выпусціла з краіны Мінікультуры праз непазначаны абставіны біяграфіі, якія, праўда, інстанцыя, куды звяртаўся па кансультацыю, сказала не пазначаць. Але пачынаючы з выезду ансамбля ў Чэхаславакію ў 1972-м, быў нязменна з творчым складам да свайго сыходу з калектыву ў 1978-м...

З працягам...

Нагадаю пачатак беларускага фільма "Хрыстос прыязмліўся ў Гародні": панскія гайдукі кльчаць хілага артыста-вандроўніка і нішчаць яго батлейку. Дык за што ж моцныя свету гоняць батлеечнікаў? І што цікавага можа распавесці гумар?

Не так даўно на шафе ў якімсьці з пакояў Акадэміі навук знайшлі катушку вузкай стужкі. У красавіку 1962 года кінаамаатар засняў у вёсцы Бялевічы, што на Случчыне, прадстаўленне батлейкі: куфар з льялкамі за плячыма акцёра. Сама назва паходзіць ад Віфлеем (ён жа — Бэтлеем). Сярод гледачоў пазнаём рэжысёра Купалаўскага тэатра Канстанціна Саннікава, тэатразнаўцаў Гурья Барышава і Уладзіміра Няфёда — будучага акадэміка. Прадстаўленне даваў, хутчэй за ўсё, Нічыпар Дыла: магчыма, апошні вандроўны лялечнік Беларусі. Тэксты "на злобу дня" сачыняў сам лялечнік ці, магчыма, яго зямляк са Случчыны — ананім, аўтар паэмы "Ларывон-муха". Ну а спектаклі батлеек высмейвалі мясцовых "аўтарытэтаў", добра вядомых людзям: "ваыводаў, войтаў і князёў усіх калібраў" — таму і былі папулярнымі, жаданымі і чаканымі.

Вандроўныя сатырыкі становіліся разносчыкамі вострых, рызыкаўных анекдотаў. А "канкрэтнай асобай" у іх мог стаць нават Імператар Усяе Русі, кароль Польскі, князь Фінляндскі, цар Астраханскі... Напрыклад: "Аляксандру III падаюць данос: "Селянін такі з вёскі такой у трактары паслаў Вашу Вялікасць туды і туды. Якое будзе пакаранне?" Цар наклаў рэзалюцыю: "Перадайце селяніну такому з вёскі такой, што я пасылаю яго туды ж. І наперад: партрэтаў цара ў трактарых не вешаць!" Было так ці не? Аднак у гісторыю ўвайшло як анекдот.

І тады, і ва ўсе наступныя часы магнаты, уладары-дзяржаўнікі рабілі пераслед "Ларывонам", бо не жадалі бачыць сябе ў анекдотах, бы ў лостэрку, баяліся быць высмейнымі. Таму куфары з льялкамі і разбівалі, а батлеечнікаў выганялі...

Вачыма Ларывона-мухі

Т Э К С Т

Уладзімір АРЛОЎ, кінарэжысёр

Амаль сур'эзна пра смешнае

Случчакі — народ асаблівы, патрыёты свайго краю. Гэта ў іх прымаўка: "У Віцебске — усё кепска, у Мінску — усё павінска, у Брэсце — усё ў адным месце, і толькі ў Слуцку — усё па-людску". Але і над сабой пасмейваліся: колькі самаіроніі ў дарэвалюцыйнай паэме "Файнбергада", што доўгія часы лічылася ананімнай! (Невялікае адступленне. У 2005-м на вуліцы Леніна, побач з кансервавым заводам, зруйнавалі дамок, дзе месцілася крама "Электратавары". У Слуцку ён быў вядомы як "Дом Файнберга". Праўда, бадай ніхто не памятаў, што гаспадар яго — уладальнік аднаго з чатырох паравых млыноў. Але Файнберг застаўся ў гісторыі горада, дзякуючы паэме.) Нагадаю, сярод побытавага смецця ў сарайчыку дома памешчыцы Лабановіч-Шпакоўскай знайшоўся стос рукапісных аркушаў, датаваных 1908-м годам. Вось радкі адтуль:

*Кто скачет, кто мчитяся ночью порой,
Чья шуба вздымается мутной волной,
Кто зонтиком чёрным нелепо вертит?*

То — Файнберг Савелич в собрание спешит...

"Собрание" — дом Дваранскага сходу (цяпер там Краязнаўчы музей), куды штовечар сцякаўся "высокі свет" Слуцка і да раніцы ішла картачная гульня. Паэму завучвалі, яна хадзіла ў спісках. Менавіта ў Слуцку, лічаць ганарлівыя "тутэйшыя", зарадзіўся будучы савецкі "самвыдат"! У паэме апісваліся канкрэтныя людзі, добра вядомыя сучаснікам — гэта надавала ёй асабліваю вастрыню! Але некаторыя імёны нешта могуць сказаць сёння і нам. "Где Крупский блистает стариннейшим родом, и всею фигурой нам кажется породу..." — Крупскі, слуцкі памешчык, дзядуля Надзеі Канстанцінаўны, жонкі Леніна. "Где лысиной светит, как лампой, Берёзко..." — Сяргей Бярозка — першы пасля рэвалюцыі дырэктар школы №1, бацька пісьменніка Георгія Бярозкі.

*Туда, куда едут с уезда паны,
Но больше играют уже на штаны...
Имения все уж давно у Мигдала,
А с ними и панская слава пропала.
И все эти крики и клубный скандал
Один понимал лишь маститый Мигдал.*

Бейнус Мігдал — бязлігасна жорсткі слуцкі банкір, бацька савецкага акадэміка-фізіка Аркадзя Мігдала. Аўтар "Файнбергады" — той, хто ўжо прайграўся, а цяпер — проста назіральнік за гульняй. Адсюль — сарказм у апісанні асобаў правінцыйльнага "свету". З часам аўтарства адкрылася: ён — сябра клуба гульцоў "не з важкіх", слуцкі земскі начальнік, выпускнік філалагічнага і юрыдычнага факультэтаў МДУ Рыгор Скура.

Працяг — у наступных нумарах "К".

Ланцужок лёсавызначальных падзей 1918 года, якія неверагодным чынам стварылі магчымасць абвясчэння незалежнай дзяржавы, можна распачынаць з рознага часу... Але ў ліку іх і тая падзея, якая, здаецца, не ставіла сабе амбітных мэтай: выхад фундаментальнай працы філалага-славіста, этнографа Яўхіма Карскага "Беларусы", якая бадай ўпершыню навукова пацвердзіла адметнасць беларускай культуры. Яе з'яўленне на пачатку XX стагоддзя мела вялікае значэнне. Ды нават так — менавіта на "Этнаграфічную карту беларускага племені", выдадзенаю на пачатку 1903 года ў першым томе будучай "энцыклапедыі беларускага мовзнаўства", абпіраліся, у прыватнасці, аўтары ўстаўных грамадзянства БНР, вызначаючы тэрыторыі, на якія мусіць распаўсюджвацца ўплыў гэтай спробы ўтварэння дзяржавы.

Занатавала Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Насамрэч, уплыў згаданай карты на лёс беларускага краю мог быць і большым. Так лічыць праўнук акадэміка — Аляксандр Карскі, гісторык і літаратар, які прысвяціў вывучэнню біяграфіі свайго продка 12 гадоў, напісаўшы пра славу таго вучонага даследаванне. Напрыканцы мінулага года гісторык наведаў Мінск, каб на II Міжнародных грамадска-навуковых чытаннях "Перагук стагоддзяў: Першая сусветная вайна і свет сёння" ўгадае некалькі эпизодаў са свайго кнігі, якая чакае публікацыі ў Расіі.

Аляксандр Аляксандравіч зрабіў акцэнт на вывучэнні малавядомых старонак біяграфіі Яўхіма Фёдаравіча, уплыве яго праца на грамадства таго часу, і асабліва — у перыяды буйных катаклізмаў.

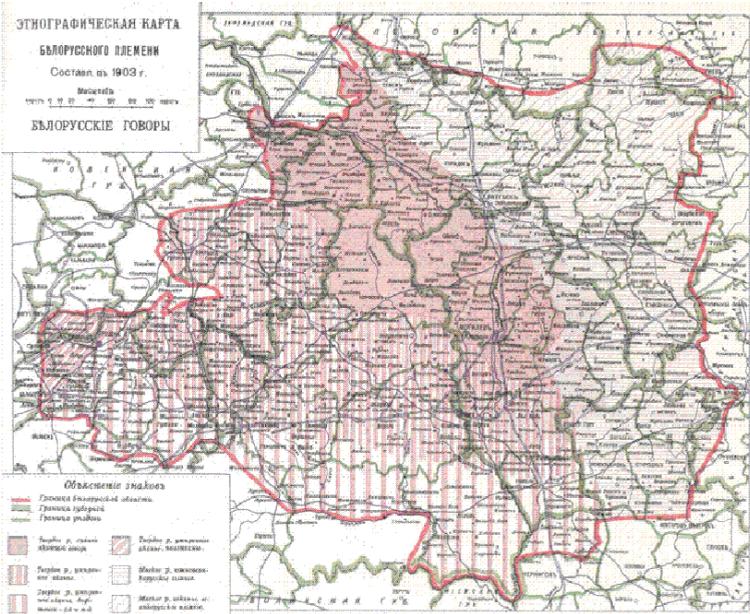
— 3 розных пазіцый "Беларусы" маюць каласальнае значэнне, — вылучае галоўную работу вучонага яго нашчадак. — І варта аддаць належнае кіраўніцтву Імператарскага Варшаўскага ўніверсітэта, дзе выкладаў Карскі. У час Першай сусветнай вайны, нягледзячы на цяжкае матэрыяльнае становішча, знаходзяцца сродкі на выданне трэцяга тома даследавання. А прысвечаны ён быў народнай паэзіі...

У 1915 годзе з-за акупацыі Варшавы германскімі войскамі набор выдання не ажыццявілі. Але пад час эвакуацыі Варшаўскага ўніверсітэта ў Растоў-на-Доне, акадэмікам зноў было падтрымана рашэнне Карскага надрукаваць гэты том у Маскве. "Словам, — падкрэслівае Аляксандр Карскі, — навуковы свет разумее: на прыкладзе гэтай фундаментальнай работы гаворка ідзе пра ідэнтыфікацыю беларускага народа, які, па-сутнасці, для расійскага абшару быў не адкрыты".

Але гісторыя "Этнаграфічнай карты беларускага племені", якая была перадрукавана ў 1917 годзе, складалася драматычна, мяркуючы Аляксандравіч. Яго версіяй падзей, агучанай пад час прабывання Аляксандра Карскага ў Беларусі, мы і дзелімся. Прапануем вашай увазе маналог навукоўца.

■ ■ ■

— 8 кастрычніка 1916 года Яўхім Фёдаравіч быў абраны ў акадэмікі Пецябургскай акадэміі навук. Доўгі час ішоў працэс узгадненняў, пакуль 9 студзеня 1917

Этнаграфічная карта беларускага племені 1903 года

Карта лёсу

Яўхім Карскі.

Па версіі праўнучка Яўхіма Карскага...

года не выйшаў загад на грамадзянскім ведамстве, а 18 студзеня "Правительственный вестник" не надрукаваў гэты загад. Бліжэйшае пасяджэнне агульнага сходу Акадэміі выпала на 4 лютага, дзе прысутнічаў і Карскі. І вось акурат на ім была зачытана заява неадменнага сакратара Акадэміі Сяргея Альдэнбурга. Яна гучала так: "У гэты час усё больш ясна вымалёўваецца неабходнасць стаць у поўным узбраенні навуцы на варце інтарэсаў нашай радзімы. У гэтых адносінах вялікую ролю мае дакладнае прадстаўленне аб племянным складзе, асабліва тых абласцей, якія ляжаць па абодва бакі нашых межаў — еўрапейскіх і азіяцкіх, там, дзе судакранаюцца з землямі нашых праціўнікаў. Улады яшчэ не прасякнуліся дастатковай свядомасцю неабходнасці выкарыстоўваць адпаведным чынам навуковыя сілы Расіі. І таму

■ Аляксандр Карскі: "Загадчык друкарні Акадэміі выйшаў да прафесуры з пастановай ЦК рабочых, у якім да 5 красавіка яны патрабавалі павелічэння сваіх акладаў да 230 — 250 рублёў. Рабочыя, па-сутнасці, назвалі аклады акадэмікаў. Натуральна, падобных перавыдаткаў Акадэмія была не ў стане вынесці. І, мяркуючы, менавіта згаданыя абставіны вымусілі адкласці друк новай карты Яўхіма Карскага на пэўны тэрмін".

чэрпаюць свае сведчанні часта з ненадзейных сведчанняў...". Гэтай заявай навукоўцы, лічы "кідалі камень у гарод" новых уладаў, сведчылі, што пытанне мусіла разглядацца раней, бо зараз сітуацыя — крытычная. Толькі ў 1917 годзе ўзнікла неабходнасць разабрацца: хто ж жыве на тых ускрайках. Аказалася, вядома ж, позна...

Яўхім Фёдаравіч у першы ж дзень свайго прысутнасці ў Акадэміі быў уключаны ў Камісію для даследавання племяннага складу памежных абласцей, куды абралі шэсць акадэмікаў. Яму было даручана, а так разумее, зрабіць новую карту "беларускіх абласцей", з улікам абноўленых даных. Прамінула 15 гадоў з часу выхаду першай карты, і, вядома, патрабаваліся новыя даследаванні ды разлікі. Карскі не мог у той момант зафіксаваць перасоўванні апошняга часу — гэта было невырашальнай задачай. Тым больш, яму далі толькі месяц на складанне новай карты. Але зрабіць разлікі, зыходзячы з даных, якія меліся, апошняй даступнай дынамікі, колішніх прагнозаў распаўсюджвання беларускамоўнага насельніцтва, мяркуючы, цалкам было па сілах. І Яўхім Фёдаравіч усё гэта выканаў.

Мінскі гарадскі тэатр — ту ў час распадаўся і Усебеларускі з'езд.

Але за гэты час адбылася Лютаўская рэвалюцыя. І пачалася страшная блытаніна і мітусня. Адбылося яшчэ адно пасяджэнне ў Акадэміі, на якім ставілася задача вывучыць племянны склад ужо ўсёй Расійскай дзяржавы, а не толькі яе памежных абласцей. Была прызначана, адпаведна, новая камісія. Потым першая камісія ўвайшла ўжо як падкамісія ў новае стварэнне. Усё гэта замарудзіла справу. А далей адбылося вось што. Загадчык друкарні Акадэміі выйшаў да прафесуры з пастановай ЦК рабочых, у якім да 5 красавіка яны патрабавалі павелічэння сваіх акладаў да 230 — 250 рублёў. Рабочыя, па-сутнасці, назвалі аклады акадэмікаў. Наступствы Лютаўскай рэвалюцыі, цяжкае становішча людзей ды многія іншыя фактары — усё гэта зрабіла немагчымым выкананне першапачатковых планаў. Нату-

ральна, падобных перавыдаткаў Акадэмія была не ў стане вынесці. І, мяркуючы, менавіта згаданыя абставіны вымусілі адкласці друк новай карты на пэўны тэрмін. У выніку, яна пабачыла свет толькі напрыканцы снежня 1917 года.

Якія наступствы гэтай затрымкі? Як вядома, менавіта ў снежні ў Мінску распачалася лёсавызначальная падзея для беларускага краю — Першы Усебеларускі з'езд. Яўхім Фёдаравіч быў на яго запрошаны і дакладна прыбыў у сённяшняю беларускую сталіцу 12 снежня. Я ўважліва вывучаў пратаколы з'езда: там вялася, па вялікім рахунку, выключна барацьба сацыялістаў — левых і правых. Прызнацца, тая барацьба паводле дакументаў падалася мне надзвычай прадказальнай.

Яўхім Фёдаравіч, які быў абраны на з'ездзе ганаровым старшынёй, выступіў з прапановай адкрыцця беларускага ўніверсітэта. Але ж, на жаль, не сказаў ні слова пра карту, якая магла б павярнуць дыскусію ў больш дзелава, канкрэтны кірунак. Урэшце, на якіх тэрыторыях плануецца стварыць дзяржаву — пра гэта размова не ішла. А вось каб меўся дакумент...

Мне патрапілася ў тых пратаколах цікавая рэпліка Карскага. Быў момант, калі прадстаўнікі з'езда па прамой сувязі перамаўляліся са Сталіным. "Ці праўда нам магчыма самавызначыцца?" — удакладнялі яны. І Сталін адказаў: так, магчыма, але каб гэта было па-бальшавіцку. Маўляў, будзе сусветная пралетарска-сацыялістычная дзяржава, і вы дзесьці там самавызначаныя. Гэты адказ усіх усцешыў і супакоіў, нават узрадаваў. І толькі Яўхім Фёдаравіч спытаў: а ці не падаецца вам, што фраза Сталіна гучыць двухсэнсоўна? Але кожны жадае пачуць, як кажуць, што жадае.

Мы ведаем, чым усё скончылася. У ноч з 17 на 18 снежня быў прыняты першы пункт рэзалюцыі. Ён сцвярджаў: "Першы Усебеларускі з'езд пастанаўляе: неадкладна ўтварыць са свайго складу орган краёвай улады ў асобе Усебеларускага Савета сялянскіх, салдацкіх, рабочых дэпутатаў, які часова становіцца на чале кіравання краем". Як толькі штосьці ўдалося вызначыць, у будынак уварвалі ўсюброенныя бальшавікі і разганалі ўсіх. Вось вам і адказ Сталіна, які тады большасці прыйшоўся даспадобы. Мне не ўдалося знайсці дакументаў пра тое, ці знаходзіўся ў той момант Яўхім Фёдаравіч у зале, але вядома, што ён пазбег арышту і ўдала вярнуўся ў Петраград.

Ну, а 22 снежня адбыўся экстраардынарны сход Расійскай акадэміі навук. І вось дзесьці пасля гэтага пасяджэння і была надрукавана тая шматпакутная карта, якая, лічы, спазнілася проста трагічна. Аб'ява аб тым, што яна пабачыла свет, з'явілася толькі ў 1918 годзе. Там і было сказана, што надрукавана дзве тысячы асобнікаў ды іншыя звесткі.

Можна казаць пра тое, што бальшавікі ўсё роўна не далі б магчымасці атрымаць незалежнасць беларусам, але такі навуковы дакумент, як карта, даводзіў бы, што мясцовы народ вылучаецца і самавызначаецца не толькі па сацыялістычнай адзнацы, але і па іншых прыкметах: мове, культуры... Маўляў, вось дакладная карта бягучага года.

А далей, магчыма, змяніліся б і вынікі Брэсцкага міру. Але ў тых абставінах, на жаль, гэтага не адбылося.

ФОТОФАКТ

"Беларусь замкавая"

Днямі ў галерэі "Лабірынт" Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбылася прэзентацыя маштабнага праекта — кнігі-альбома "Беларусь замкавая". Стварэннем выдання займаліся 18 аўтараў-гісторыкаў і культуролагаў, а таксама больш за 20 фатографістаў. Альбом ужо паспеў атрымаць найвышэйшую ўзнагароду на 54-м Нацыянальным конкурсе "Мастацтва кнігі" — Гран-пры ў намінацыі "Трыумф".

Фота Аліны САЎЧАНКА

Працяг чытайце ў наступных нумарах "К".

К

